

4

Халық қазынасын
қызғыштай қорғаған
тұлға

6

Жетісу мен
Сырдың жүйріктері
сынға түсті

Сыр бойы

№144-145 (21219-21220) 26 қыркүйек, сенбі 2026 жыл

Қызылорда облыстық қоғамдық-саяси газет. 1929 жылдың 1 шілдесінен шығады

www.facebook.com/syrboyi.kzwww.instagram.com/syrboyi_kzt.me/syrboyi_kztwitter.com/syrboyi

ӘДІЛЕТТІ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖАРҚЫН СИМВОЛЫ САНАЛАТЫН ҚҰРЫЛЫМ

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ ҚАЗАҚСТАН ХАЛЫҚ КЕҢЕСІ БІРІНШІ СЕССИЯСЫНЫҢ АШЫЛУЫНДА СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Қадірлі отандастар!**Құрметті Қазақстан Халық Кеңесінің мүшелері!**

Еліміздің ең жоғары консультативтік мекемесі – Қазақстан Халық Кеңесінің алғашқы сессиясының ашылуы баршаңызға құтты болсын!

Бүгін еліміз үшін аса маңызды күн, шын мәнінде тарихи оқиға деп айтуға толық негіз бар. Қазақстан Халық Кеңесі мемлекетіміздің саяси жүйесінде айрықша орын алатын, конституциялық мәртебесі бар бірегей институт болатынына күмәнім жоқ.

Қазір Қазақстан ауқымды өзгерістер кезеңін бастан өткеруде. Қоғамымыздың барлық саласында түбегейлі реформалар іске асырылуда. Алайда реформалар мен өзгерістер осымен өз мәресіне жетті деп мүлдем айтуға болмайды. Бұл жұмыс міндетті түрде жалғасады.

Біз билік жүйесін заман талабына сай жаңғырту ісін қолға алдық. Елімізде Халық Кеңесінің құрылуы соның бір айқын дәлелі екені анық. Мемлекет өміріндегі бұл маңызды үдеріс осыдан тура бір жыл бұрын басталды, мұны сіздер жақсы білесіздер.

Мен былтырғы халыққа Жолдауымда бір палаталы Парламент құру туралы бастама көтердім. Аталған ұсыныс қоғамымызда қызу әрі кең ауқымда талқыланды. Ел ішінде ашық, шынайы пікірталас болды. Азаматтарымыздың тарапынан мыңдаған ұсыныстар, ой-пікірлер айтылды. Осылайша, талқылаудың соңы кейінгі 30 жылда болмаған мазмұны терең конституциялық реформаға ұласты.

Биыл 15 наурызда жалпыұлттық референдум арқылы тұтас елімізді өрлеу дәуіріне бастайтын қастерлі құжатты – Конституциямызды қабылдадық. Бұл маңызды тарихи оқиға халықаралық қауымдастық тарапынан зор ықылас пен қызығушылық тугызды. Өйткені қазіргідей бұлыңғыр, тұрақсыз әлемде жаңа Конституцияның қабылдануы бүкіл дүние жүзі тарихында өте сирек кездесетін жағдай деп айтуға болады. Беделді саясаткерлер мен сарапшылар Қазақстанның бұл қадамын шын мәнінде бірегей саяси оқиға деп бағалап, мұны батылдық пен жасампаздықтың жарқын көрінісі ретінде мойындау қажет екенін бірауыздан айтады.

Конституция халқымыздың мәңгілік темір-қазығы және Әділетті, Озық, Таза Қазақстанның мызғымас арқауы ретінде елімізді жарқын келешекке апаратыны сөзсіз. Конституциялық реформа нәтижесінде біз еліміздің заң шығарушы органы – Құрылтайдың алғашқы сайлауын өткіздік. Шетелдік сарапшылардың пайымдауы бойынша сайлау жоғары деңгейде, мінсіз өтті. Халық қолдаған Құрылтайға бес партия кірді. 28 тамыз күні депутаттар өз жұмысына кірісті. Үкіметтің жаңартылған құрамы жасақталды. Вице-Президент тағайындалды. Жаңа мемлекеттік мекеме – Қазақстан Республикасы Қауіпсіздік Кеңесінің Аппараты құрылды. Міне, бүгін Қазақстан Халық Кеңесі де өз қызметін бастап отыр. Осы тарихи оқиғаның мән-мағынасын ешқашан жадымыздан шығармайық, құрметті отандастар!

Түптеп келгенде, бір жылдың ішінде ұлт тағдырына тікелей ықпал ететін аса маңызды

оқиғалар болды. Біз аз ғана уақытта тұтас мемлекет пен бүкіл қоғамның сипатын өзгерткен аса ауқымды реформаларды сапалы жүзеге асырдық. Ал қазіргі таңда бұл өркениетті, жасампаз және ең бастысы біртұтас ұлттың ғана қолынан келетін іс деп ашық түрде айтуға болады. Азаматтарымыз елімізде жүргізілген реформалардың тікелей куәгері болып, сол өзгерістердің нақты нәтижесін көріп отыр.

Соңғы 7 жылда ішкі жалпы өнім 29 пайызға артып, 306 миллиард долларға жетті. Алтын-валюта резерві және Ұлттық қор активтерінің көлемі 138 миллиард доллардан асты. Осы кезеңде елімізге 162 миллиард доллардан астам инвестиция тартылды. Шағын және орта бизнестің экономикадағы үлесі 40 пайыздан асты.

Қазақстанда жыл сайын 20 миллион шаршы метрден астам тұрғын үй бой көтереді. 2019 жылдан бастап 1 миллионнан астам оқушыға арналған 1342 мектеп салынды. Азаматтардың орташа өмір сүру ұзақтығы 76 жасқа жетті. Сондай-ақ 1200-ден астам денсаулық сақтау нысаны ашылды. Осы уақыт ішінде 35 мың шақырымнан астам автокөлік жолы салынып, жөнделді.

Мұның бәрін тарихымыздағы ең жоғары көрсеткіш деуге болады. Белсенді жұмыстың нәтижесінде Қазақстан әлемнің бәсекеге қабілетті 40 елінің қатарына енді. Біз алдағы уақытта да халықтың әл-ауқатын жақсарту үшін табанды еңбек ете береміз.

Халықаралық ынтымақтастықты тереңдетіп, елімізге келетін инвестиция көлемін ұлғайтуымыз

қажет. Өздеріңізге мәлім, мен мемлекетіміздің басшысы ретінде халықаралық жиындарға жиі қатысып, көптеген елдердің көшбасшыларымен, инвесторлармен кездесулер өткізіп жүрмін. Астанада да жоғары деңгейдегі іс-шараларды өткізіп, мемлекет басшыларымен және халықаралық ұйым жетекшілерімен келіссөздер жүргізіп жатырмын.

Алдымда тұрған мақсат айқын: бұл – Қазақстанды орта держава ретінде бүкіл дүние жүзіне мейлінше кең ауқымда паш ету, тарихымыз бен мәдениетімізді халықаралық қауымдастық деңгейінде дәріптеу, мемлекетіміздің мүддесін қорғау және еліміздің әлеуетін жан-жақты насихаттау. Басқа ойым жоқ. Сондықтан мұның бәрін бүкіл халқымыздың мақсаты деп күмәнсіз айтуға болады.

Қадірлі қауым!

Мен елдегі түйткілдерді ашық талқылайтын, жұрттың ұсыныс-пікірлерін сараптап, нақты шешімдер ұсынатын арнайы институт құруды көптен бері жоспарлап жүрдім. Оның құрылымы, атқаратын жұмысы жөнінде ұзақ ойландым. Кеңестің атауын Конституциялық реформа жөніндегі комиссияға өзін ұсындым. «Қазақстан Халық Кеңесі» деген атау жаңа институттың жалпыұлттық сипатын көрсетеді.

Конституцияға сәйкес мемлекеттік биліктің бірден-бір бастауы және Егемендік иесі, бұл – халық. Сондықтан жұртшылықтың мүддесін қорғайтын бірегей органың атауында «Халық»

сөзінің тұруы – өте қисынды, орынды, себебі, бұл – заңдылық. Бұған қоса, «Қазақстан Халық Кеңесі» атауы – Конституцияда бекітілген бірінғай әрі ресми нұсқа. Бұл жаңа органың мәртебесі биік, жауапкершілігі жоғары екенін айшықтайды.

Бұған дейін елдік істерге қатысты маңызды міндеттерді Қазақстан халқы ассамблеясы, Президент жанындағы Ұлттық қоғамдық сенім кеңесі, Ұлттық құрылтай және басқа да консультативтік-кеңесші органдар атқарып келді. Бұл институттар өздеріне жүктелген тарихи миссияны толығымен орындады. Қазақстан халқы ассамблеясы ел бірлігін нығайтуға өлшеусіз үлес қосты. Қазақстанды бейбітшіліктің, өзара сенім мен келісімнің ошағы ретінде жер жүзіне танытуға ықпал етті.

Қоғамдық сенім кеңесі сындарлы диалог арқылы жаңа саяси мәдениетті орнықтыруға атсалысты. Ал Ұлттық құрылтайдың мүшелері осы жалпыұлттық диалогті одан әрі тереңдете түсті. Бұл құрылым аясында практикалық тұрғыдан құнды бастамалар көтерілді. Соның арқасында 26 заң қабылданды, тағы 10 заң жобасы Құрылтайда қаралады. Мен осы сәтті пайдалана отырып, мемлекеттік маңызы бар істерге белсене араласқан, отаншыл болудың озық үлгісін көрсеткен әрбір азаматқа шынайы ризашылығымды білдіремін.

Дегенмен уақыт бір орында тұрмайды, бұл – өмірдің заңы. Сондықтан заманның тұрпаты да, талабы да өзгеріп отырады. Өркениетті ел болу – жаһан көшінен қалмай, үнемі бәсекеге қабілетті болу деген сөз. Біз ұлттық сана-сезімге серпіліс беріп, жұртымызды ортақ мүддеге жұмылдыру үшін қоғамдық диалогті одан әрі дамыта түсуіміз қажет. Қазақстан Халық Кеңесін құрудағы басты мақсатымыз да – осы.

Ел тарихында алғаш рет қоғам мүддесі жолында еңбек етіп жүрген түрлі топтағы адамдар бір құрылым аясында бірікті. Мұны «Түрлі көзқарас – біртұтас ұлт» тұжырымдамасының іс жүзіндегі нақты көрінісі деп айтуға болады.

Қазақстан Халық Кеңесінің құрылуы жалпыұлттық бірлігіміздің анағұрлым нығайып, институционалдық сипатқа ие болғанын көрсетті. Осылайша, Қазақстан Халық Кеңесінде ел ынтымағын күшейте түсетін тиімді, алдын ала мұқият зерттелген бастамалар жүзеге асырылады. Осы орайда, Қазақстан Халық Кеңесінің конституциялық мәртебесіне тағы да назар аударғым келеді. Бұл қадам орасан зор мүмкіндіктерге жол ашады.

Алайда мына нәрсені бірден түсініп алған жөн. Халық Кеңесі – Құрылтайға балама мекеме емес. Кеңес мүшелері Құрылтайдың құзыретіне кіретін жұмыспен айналыспайды. Депутаттардың қызметіне араласпайды. Заң бойынша осындай әрекеттерге құқы жоқ. Тиісінше, Құрылтай депутаттарының да Халық Кеңесінің жұмысына араласуға хақы жоқ.

Бәріннің алдында тұрған басты мақсат: екі институт та бір-бірін толықтырып, бірлесе қызмет етуі керек. Сондықтан Халық Кеңесі мен Құрылтайдың комитеттері тығыз байланыста болып, үйлесімді түрде жұмыс істеуі қажет.

2,3-беттер

/// ӘРІПТЕСТІК

ҮШ КЕЛІСІМ ЖАСАЛДЫ

Қытай Халық Республикасы – Қызылорда облысының ең ірі сауда серіктесі. Өңірдің сыртқы сауда айналымының 60 пайызы Қытайға тиесілі. Өткен жылдың қорытындысымен екі ел арасындағы тауар айналымы 403 млн АҚШ долларына жетті.

Қытайлық инвесторлардың қатысуымен өңірде 124,3 млрд теңгенің үш өндіріс орны іске қосылды. Олар – жылына 1 млн тонна цемент өндіретін «Гежуба Шиели Цемент» зауыты, қуаттылығы 197 мың тонна «Орда Гласс» шыны зауыты және қуаты 40 МВт күн-электр станциясы. Нәтижесінде 658 жұмыс орны құрылды.

Кеше Мемлекет басшысының қатысуымен Алматы қаласында өтіп жатқан «Қазақстан-Қытай» инвестициялық форумына облыс әкімі Мұрат Ерғешбаев онлайн форматта қосылды.

3-бет

/// ӨРКЕН

ЕЛДІК БАСТАМАЛАР МІНБЕРІНДЕ

Еліміздің қоғамдық-саяси өмірінде жаңа институттың жұмысы басталды. Қазақстан Халық Кеңесінің алғашқы тарихи сессиясы өтіп, жаңа консультативтік органың алдағы міндеттері айқындалды. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев атап өткендей, Қазақстан Халық Кеңесі түрлі сала өкілдерінің басын қосып, ел дамуына қатысты ұсыныстар әзірлейтін маңызды алаң болуы тиіс.

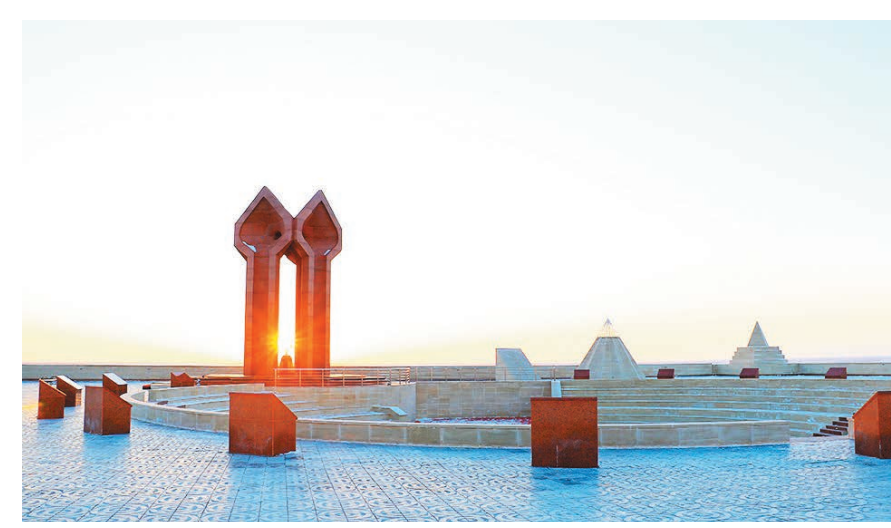
Кеңес құрамы еліміздің әр өңірінде, қоғамның түрлі саласында еңбек етіп жүрген 126 азаматтан жасақталған. Мемлекет басшысының 2026 жылғы 22 қыркүйектегі Жарлығымен бекітілген Қазақстан Халық Кеңесінің құрамына Қызылорда облысынан үш өкіл енді. Олар – облыстық білім басқармасының «Сыр жұлдыздары» балалар мен жасөспірімдерге арналған шығармашылық және инновация академиясы» қосымша білім беру орталығы» КММ директоры Жанар Бимұратқызы, облыстық мәслихат депутаты Мейрамбек Жұмасhev және облыстық қоғамдық кеңес мүшесі, Қазақстанның Еңбек Ері, «Таң ЛТД» ЖШС директоры Имамзада Шағыртаев. Сонымен қатар Кеңес құрамында жерлестеріміз, «Қазақстан халқына» қоғамдық қоры қамқоршылық кеңесінің мүшесі, қоғам қайраткері Мұрат Әбенov, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі, Президент жанындағы «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» КеАҚ академигі, Қазақстан Республикасы Президентінің кеңесшісі Бауыржан Омаров, «Қазақстанның Медиа Альянсы» қоғамдық бірлестігінің жетекшісі, қоғам қайраткері Нұртөре Жүсіп, «Жастар үні» республикалық қоғамдық бірлестігінің мүшесі Геннадий Шиповских бар.

3-бет

/// ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ТУРИЗМ КҮНІ ҚАРСАҢЫНДА

ТАРИХ, ТАБИҒАТ ЖӘНЕ ҒАРЫШ ТОҒЫСҚАН ӨЛКЕ

Сыр өңіріне сапар шеккен адам бір ғана дәуірдің ізімен жүрмейді. Бір бағыт сізді мыңжылдық тарихы бар Сығанақтың орнына апарса, енді бірі адамзат баласының ғарышқа алғаш қадам басқан «Байқоңырына» бастайды. Қорқыт ата мәңгілік өмірді іздеген Сыр жағасында қобыз сарыны естілгендей болса, Аралға қарай жол тартқан жолаушы бір кездері айдыны шалқыған теңіздің табанынан адамзатқа ортақ экологиялық тағылымды көреді. Қамыстыбастағы көл жағасы, Жаңақорғанның шипалы балшығы, Сауысқандықтағы бағзы суреттер, Жанкент пен Оқшы ата, Ақтас мешіті мен Хорасан ата секілді қасиетті мекендер осы өлкенің туристік картасын бір-біріне ұқсамайтын бояулармен толықтырады.

6-бет

Валюта бағамы

\$ 441,89 kzt

€ 502,56 kzt

₽ 5,19 kzt

Ауа райы:

Сенбі

+25°

+13°

Жексенбі

+24°

+14°

ӘДІЛЕТТІ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖАРҚЫН СИМВОЛЫ

Алдымызда тұрған мақсат та – бір, Отанымыз да – бір. Сондықтан бәріміз біртұтас ел болып бір жеңнен қол, бір жағадан бас шығарып Қазақстан халқы үшін табанды қызмет етуіміз керек. Заң жобаларын әзірлеу барысында жұртшылықтың ой-пікірін, талап-тілегін толыққанды ескеру қажет. Құрылтай мен Халық Кеңесі әрқашанда бірге болса, осындай мүмкіндік міндетті түрде пайда болады.

Қазақстан Халық Кеңесіне этномәдени бірлестіктердің, аймақтық мәслихаттар мен қоғамдық кеңестердің, сондай-ақ, қоғамдық ұйымдардың өкілдері кірді. Осылайша, мемлекет пен қоғам арасындағы байланыстың жаңа, ауқымды әрі біртұтас жүйесі қалыптасып отыр.

Бұған дейін еліміздің ұлттық идеологиясына қатысты көптеген талқылаулар болғанын білесіздер. І шілдеде заңды күшіне енген Конституциямыз осы мәселенің нүктесін біржола қойды деп айтсақ, орынды болар.

Конституцияда еліміздің өткені, бүгінгі және келешектегі бейнесі айқын көрініс тапты. Конституция прамбуласында байырғы қазақ жерінде мемлекеттілігімізді нығайтып, Ұлы даланың мыңдаған жылдық тарихының сабақтастығын сақтауға баса мән беретініміз нақты жазылды. Бұл – төл тарихымызға тағзым ету, бабалар аманатына адал болу деген сөз.

Сонымен қатар Негізгі заңда адам құқықтары мен бостандығын қорғау, заң мен тәртіпті орнықтыру, бірлік пен ынтымақты сақтау, халықтың әл-ауқатын арттыру, білім мен ғылымды, инновацияны дамыту мемлекеттің мызғымас міндеті ретінде айқындалды.

Біртұтас ұлт ретінде өскелең ұрпақ алдындағы аса жоғары жауапкершілікті сезіне отырып, осы Конституцияны қабылдадық. Сол арқылы болашағы жарқын, бағдары айқын Әділетті, Озық әрі Күшті Қазақстанның берік негізін қаладық.

Азаматтарымыз Конституцияның ережелерін жақсы біліп, күнделікті өмірде қолданған сайын оның күші де, қуаты да арта түседі. Сол себепті мен Конституция әр адамның қолында жүретін, жұмыс үстелінде тұратын, жеке кітапханасынан орын алатын құжат болуға тиіс деп есептеймін.

Біз Конституцияда бекітілген қағидаттар мен құндылықтарды бүкіл ел болып дәріптеуіміз керек. Бірақ формализм мен науқаншылықтан ашшақ болғанымыз жөн, әйтпесе, осы аса маңызды жұмысты құртып, халқымыздың алдында ұятқа қаламыз.

Баяғы жартас – сол жартас болып, қағазбастылық көзқарасынан құтыла алмасақ, еш ілгерілеу болмайды. Бұл жұмысты шын жүрегімізбен, ақ ниетімізбен атқармасақ, қажетті нәтижеге жету өте қиын болады.

Біздің биік мақсаттарымыз, нақты жоспарларымыз бар. Оның бәрін табысты жүзеге асыру үшін бірлігімізді бекемдеп, белсенді, табанды жұмыс жүргізуіміз керек. Халық арасында Конституцияны түсіндіру, дәріптеу ісі, бұл – өте жауапты жұмыс, оған үстірт қарауға болмайды.

Осы саяси жұмысқа ілімі терең, тәжірибесі мол адамдарды шақыру керек, яғни жәңгерлер, ғалымдар, мұғалімдер, еріктілер, кәсіпкерлер, ардагерлер мен мемлекет қайраткерлерін тарту керек болады.

Ал Президент Әкімшілігінің міндеті – бұл жұмыстың кешенді және жүйелі тұғырын қалыптастыру. Аталған міндетті жүзеге асыруды Вице-Президент Ерлан Тынымбайұлы Қаринге тапсырамын. Жұмыстың барысы туралы екі аптада бір рет Президентке тіке баяндайды.

Енді алдымызда тұрған нақты міндеттерге тоқталып өтейін.

Бірінші. Қазақстан халқының бірлігін нығайту – өте маңызды мәселе.

Сондықтан Қазақстан Халық Кеңесі сабақтастықты сақтап, Қазақстан халқы ассамблеясы мен Ұлттық құрылтайдың дәстүрі мен үздік тәжірибесін жалғастыруы қажет. Бұл ретте бүкіл жұмыстың сапасын жаңа саяси және ұйымдастыру деңгейіне көтерген жөн. Қабылданған шешімдер мен жүргізіліп жатқан реформалардың салдары этномәдени бірлестіктерге қалай әсер етеді деген орынды сауал, тіпті алаңдаушылық туындағанын білемін.

Қазақстан халқы ассамблеясы, шын мәнінде, өз жұмысын аяқтады. Бірақ бұл ұйым аясында қалыптасқан пайдалы институционалдық инфрақұрылым керексіз болып қалады дегенді білдірмейді. Сіздерге турасын айтайын: Қазақстан халқы ассамблеясының бірегей тәжіри-

1-бет

бесі ешқашан тарих қойнауына кетпейді, керісінше, Халық Кеңесінің жұмысында қолданылады.

Жаһанды тұрақсыздық жайлап, дүрбеленге толы кезеңге тап болдық. Алпауыт мемлекеттердің арасындағы сенімге селкеу түсті. Осындай жағдайда Қазақстандағы уақыт тезінен өткен этносаралық келісім мен жалпыұлттық бірлік үлгісі алдағы уақытта да еліміздің қарқынды, орнықты дамуына берік негіз болады.

Біз этномәдени орталықтарға, театрларға, бұқаралық ақпарат құралдарына барынша қолдау көрсетеміз. Бұл – мемлекеттің конституциялық міндеті.

Менің ойымша, ортақ мәдени мұрамызды көздің қарашығындай сақтау, дәріптеу айрықша маңызға ие. Мұндай бай мұраға мемлекеттік шекара бөгет болмауға тиіс. Семейдегі Федор Достоевскийдің әдеби-мемориалдық музейінде күрделі реконструкция басталды. Бұл жұмыс толықтай демеуші қаражаты есебінен атқарылады.

Алдағы уақытта еліміздегі басқа да тарихи ескерткіштер мен музейлерді ретке келтіруіміз керек. Қазақстанның ауқатты азаматтары аталған ізгі бастамаға белсенді атсалысады деп ойлаймын.

Медиация институтына қолдау көрсету қажет. Өйткені бұл – кез келген кикілжіңнің алдын алып, қоғамдағы тұрақтылық пен қауіпсіздікті нығайтатын әмбебап әрі пәрменді тетік.

Сонымен қатар алдымызда жастардың және спорт ұйымдарының, ерік-

бола алады. Басқаша айтқанда, Халық Кеңесі этномәдени бірлестіктер мен осы салада қызмет ететін басқа да қоғамдық ұйымдарды бір мақсатқа біріктіруі керек.

Өңірлік деңгейде Достық үйлерінің жанынан ашылған «Қоғамдық келісім» желісі жұмысын жалғастырады. Этномәдени бірлестіктердің өкілдері жергілікті қоғамдық кеңестердің құрамына кіріп, Қазақстан Халық Кеңесіндегі тұрақты комитеттердің, салалық комиссиялардың және консультативтік-кеңес органдарының жұмысына қатыса алады.

Алайда жаңа мүмкіндіктер тың, айрықша жауапкершілік жүктейтінін де ескерген жөн. Дұрыс шешімді талап ететін түйткілдер шаш етекпен. Осыған дейін бірнеше мәрте айтқанмын: ұлтты ұйыстырып, мемлекетіміздің іргесін бекемдейтін ең маңызды фактор – мемлекеттік тіл.

Бұрын болжаммен, долбармен ғана айтылатын жағдай қазір шындыққа айналды. Қазақ тілі қандай да бір әкімшілік, тіпті саяси мәжбүрлеусіз өрісі кеңейіп, көпшіліктің тіліне айналды. Әсіресе, жастарымыздың қазақ тілінде еркін, сауатты сөйлейтіні қуантады. Сіздер мұны көріп, біліп жүрісіздер.

Ана тіліміз мемлекеттік тіл ретінде сұранысқа ие, ұлттық мәдениетімізді, болмысымызды шырайлы да шұрайлы туған тіліміз арқылы көрсетеміз. Қазақ тілінде бір ауыз сөз айта алмау білімсіздік пен мәдениетсіздіктің белгісіне айналды. Мұның бәрі – мәжбүрлеуге емес,

Бірнеше жыл бұрын менің тапсырмаммен арнайы «Ел бірлігі» ордені тағайындалды. Бұл – ұлт тұтастығын нығайтып, қоғамдық келісімді қамтамасыз ету жолында жемісті еңбек еткен жандарға берілетін бәсі биік, айрықша марапат. Конституциялық мәртебеге ие және халық атынан өкілдік ететін ұйым ретінде осы жоғары наградаға лайықты үміткерлерді Қазақстан Халық Кеңесі ұсынғанын дұрыс әрі әділетті деп есептеймін.

Біз ауыл туралы көп айтамыз. «Ауыл – халқымыздың алтын бесігі» деп әрбір жиында айтып жүреміз. Расында, бұл – дұрыс. Бірақ қазіргі заманда бұл сөзді қайта-қайта айта берудің қажеті бар ма? Бәрімізге белгілі, дүние жүзінде «урбанизация» атты жаһандық үрдіс болып жатыр. Бүгінде өмірдің қызығы – қалада. Бұл да – шындық. Қазірдің өзінде біз қалада жиналып отырмыз. Сондықтан алдымызда тұрған маңызды әрі өзекті міндет: қала өркениетін дәріптеуіміз керек. Бұл істе өркениеттің озық талаптарына сай болуымыз қажет.

Кейбір жазушылар қалада тұрып жатқан жастарды екіге бөлетін болды: біріншісі – қалаларда тұрып жатқан «асфальт қазағы» немесе «шала қазақ», екіншісі – нағыз ауыл қазақтары. Бұл – дұрыс емес. Қазіргі таңда қалаларда өмір сүріп жатқан жастарымыз қазақ мектептерінде қазақ тілінде сапалы білім алуа. Сондықтан біртұтас халқымызды екіге бөлуді доғаруымыз керек. Мұндай әрекетті жасаудың ешқандай қажеті де, оған ешкімнің хақы да жоқ. Осыған байланысты таяуда Мәдениет және ақпарат министрлігіне тапсырма бердім. Жазушылар арасында қала тақырыбына арналған әдеби сайыстар өткізуіміз керек. Бұл халқымызға, әсіресе, жастарымызға керек дүние болмақ.

Бағзы замандардан бері Ұлы даламыз өркениеттер тоғысынан қуат алып, барша ұлттың салт-дәстүріне, діні мен мәдениетіне құрметпен қарайтын ашық әрі ынтымағы жарасымды мекен ретінде тарихтың талай асуынан өтті. Дүниедегі жақсы атаулыны жатсынбай, сіңіре білген ата-бабамыз Ұлы Жібек жолын мәдениеттер бір-бірімен біте қайнасып, жаңа білім, озық құндылықтар мен сол заманның үздік технологияларын алмастырған кеністікке айналдырды. Шығыспен де, Батыспен де тығыз байланыс орнатудың арқасында халқымыздың ерекше менталитеті қалыптасты. Біздің қазіргі тарихымыз – осыған айқын дәлел. Этномәдени бірлестіктер қадімігі «достық керуені» іспеттес. Олар игі мақсатқа жету жолында сапарын үзбейді. Міндетіміз – ынтымақ-бірлікті нығайтып, шынайы достық пен толеранттылықты келесі ұрпаққа аманаттап қалдыру.

Екінші. Халық Кеңесінің тағы бір маңызды міндеті – аймақтармен тығыз байланыс орнатып, олардың мүддесін қорғау.

Өздеріңізге мәлім, Кеңестің үштен бір бөлігі – аймақтан келген өкілдер. Олардың қатарында мәслихат депутаттары мен қоғамдық кеңес мүшелері бар. Бұл – жергілікті жердегі мәселелерді республикалық деңгейде көтеріледі деген сөз.

Қоғамда «Сенат жұмысын тоқтатқан соң өңірлердің мүддесі ескерусіз қала ма?» деген сұрақ болуы мүмкін. Тіпті мұндай сұрақтар болған деп айтсақ та, қате емес. Бірақ аландауға ешқандай негіз жоқ.

Аймақтардың үні бұдан былай Құрылтай мен Халық Кеңесі арқылы мемлекеттік органдарға жететін болады. Ауылда, ауданда, облыста нақты ісімен айналатын аймақтар аз емес. Халық Кеңесі осындай мәселелерді тұлаларды елге танытып, олардың қабілетін одан әрі шыңдауға мүмкіндік беретін мекеме болмақ. Мен бұған көміл сенемін.

Мәслихаттар Парламентпен тығыз байланыста жұмыс істейді. Олар аймақтағы мәселелерді орталыққа жеткізіп, заңдарды жетілдіруге қатысты өз ұсыныстарын тұрақты түрде беріп отырады.

Бірақ қоғамдық кеңестерде мұндай байланыс та, тәжірибе де болмаған. Сондықтан біз алғаш рет Халық Кеңесі арқылы осы жұмысты қолға аламыз.

Елдік мәселелер талқыланған кезде қоғамдық кеңестердің мүмкіндіктерін толық пайдалану қажет. Осы орайда, қоғамдық кеңестер туралы заңнаманы жетілдіру керек. Халық Кеңесі қоғамдық кеңестермен тұрақты байланысты жолға қойып, оларға арналған жан-жақты қолдау шараларын қарастыруы қажет.

Үкіметке Қазақстан Халық Кеңесімен бірлесіп, мұндай құрылымдардың

кәсіби әлеуетін арттыру жолдарын пысықтауды тапсырамын.

Тағы бір маңызды мәселе – қоғамдық бақылауды жүзеге асыру. Бұл – Кеңес қызметінің негізгі бағытының бірі. Дегенмен қазір елімізде қоғамдық бақылауды жүргізудің бірыңғай және нақты тәртібі немесе біртұтас жүйесі жоқ. Бұл жұмысты бағалаудың ортақ өлшемдері де әзірленбеген. Халық Кеңесі қоғамдық бақылау саласын жүйелеп, оны ретке келтіруге атсалысуы керек. Бұл жұмысқа тәуелсіз сарапшылар мен кәсіби мамандарды көбірек тартқан жөн.

Мемлекет аймақтарды дамытуға тұрақты түрде баса мән береді. Бұл – мемлекеттің басты міндетінің бірі. Соңғы жылдары осы бағытта ауқымды жұмыс атқарылды. Еліміздің әрі аймағында тұрғын үйлер, әлеуметтік нысандар, жолдар қарқынды салынып жатыр. Қазақстан тұтастай үлкен құрылыс алаңына айналып келеді. Мұны бәріміз де көріп-біліп жүрісіздер. Ең бастысы, барлық құрылысты сапалы әрі уақытылы жүзеге асыру өте маңызды. Кейде жаңадан салынған кейбір нысандардың сапасы сын көтермейді, тіпті қоғам талқысына түсіп жатады. Осындай салғырт жасалған жұмыстың кесірі қайғылы жағдайға әкеп соқтыруы да мүмкін.

Бұл тұрғыдан алғанда, жол саласындағы ахуал да маз емес. Мысалы, «Талдықорған-Өскемен» күре жолының ашылғанына көп уақыт өтпесе де, тоза бастаған. Сондықтан жол сапасын бағалау жүйесін қайта қарау керек. Құрылыс жұмысын басынан аяғына дейін қазақ қадағалау қажет. «Жол активтері сапасының ұлттық орталығы» мекемесінің қызметін күшейту керек. Жалпы, осы салаға түбегейлі реформа жасаған жөн. Қоғамдық бақылауды күшейту қажет.

Инфрақұрылымды ауқымды жаңғырту аясында ондаған мың жаңа жұмыс орны ашылады. Болжам бойынша 2035 жылға дейін елімізге 2,9 миллион маман, соның ішінде 1,8 миллион жұмысшы маман қажет. Қадр тапшылығы, әсіресе, өнеркәсіп, құрылыс, ауыл шаруашылығы және IT саласында байқалмақ.

Қазіргі уақытта еліміздегі 763 колледжде 500 мыңнан аса студент оқиды. Ерте бастан кәсіптік бағдарлауға және дуальді оқытуға ерекше назар аударылып отыр. Қажетті машықтарды меңгерген, алайда салалық дипломы жоқ адамдар кәсіби біліктілікті тануға арналған 22 орталықта өз құзыретін растай алады.

Астанада жүзеге асырылып жатқан «Joltar» жобасын айрықша атап өткім келеді. Бұл – бизнестің тікелей қатысуымен жұмысшы және цифрлық сала мамандарын, атап айтқанда, тігінші мен дәнекерлеушіден бастап веб-әзірлеуші мен дизайнерге дейін даярлайтын қысқа мерзімді оқыту моделі. Үш жыл ішінде 22 мыңнан аса адам білім алып, 60 пайызы жұмысқа орналасты, екі мыңға жуық жан жеке кәсібін ашты. Осы табысты тәжірибені барлық өңірге тарату қажет.

Әр азаматтың өмірде өз орнын тауып, отбасын адал еңбекпен асырауына және Отанына пайдасын тигізуге жағдай жасау – ортақ міндетіміз.

Еліміздің келбетін және тұрпатын өзгерту, таза әрі тиянақты орта қалыптастыру – баршамыздың ортақ міндетіміз. Халқымызда «Ынтымақ түбі – игілік» деген сөз бар. Азаматтарымыз өздері тұрып жатқан елді мекенге қамқорлық танытқаны жөн. Әрбір адам өз үйін, ауылын, қаласын көркейтуге белсене атсалысқаны абзал.

Кейбір кәсіпкерлер тұтас ауылды гүлдендіруге зор ықпал етуде. Елімізде мұндай тамаша тәжірибелер аз емес, бар. Біз үшін елді мекендерімізді дамытуға, онда тұрып жатқан азаматтардың тұрмыс сапасын арттыруға әсер ететін кез келген бастама өте маңызды.

Аймақтарға пайдасы тиетін істен Халық Кеңесінің мүшелері де шет қалмауы керек. Бұл шаруаны тек мемлекетке жүктеп қоюға болмайды. Азаматтарымыз да бұл міндетке жауапкершілікпен қарап, белсенді, табанды және елге жанашыр болуы қажет.

Біз бірлігімізді нығайтып, халық игілігі үшін жұмыла жұмыс істеуіміз керек. Билік, өкілді органдар және азаматтық қоғам бірлесіп әрекет етсе, ауыл да, қала да, яғни, тұтас мемлекет өсіп-өркендейтіні анық. Қалаларды, көшелерді, саябақтарды тазалыққа ұстау, еліміздің жаңа тұрпатын қалыптастыру, бұл – бүкіл халқымыздың болмысын өзгерту, мемлекетімізді дүние жүзіндегі ең өркениетті елдердің қатарына қосу деген сөз. Бұл – ұлттық намысымызға қатысты аса маңызды міндет.

Үшінші. Азаматтық қоғам институтын дамыту.

Азаматтардың мемлекеттік басқару үдерісіне тікелей қатысу тетіктерін құру – елді жаңғыртудың бір жолы. Дәл осы себепті Қазақстан Халық Кеңесі құрамының үштен бірі қоғамдық бірлестіктер мен коммерциялық емес ұйымдардың өкілдерінен жасакталды.

Бұл – трансформацияның жаңа кезеңі. Сол себепті жүріп өткен жолымызды объективті түрде талдап, келешектегі күрделі сын-қатерлерді шешудің жаңа тәсілдерін әзірлеуді талап етеді.

Елімізге популстер менемес мансап-қорлар емес, кәсіби ортада мойындалған көшбасшылар мен түрлі саланың майталмандары, нағыз патриоттар қажет.

Көп жұмыс атқарылды. Мұны мойындау керек. «Үшінші сектор» тың серпін алып, қоғамдық бақылау тетіктері қалыптасты және кері байланыс жолға қойылды.

Алайда реформалар самарқаулықты көтермейді. Біз мұны жақында өткен жағдайдан сабақ алып, көкейімізге мықтап түйдік. Өзгерістер кезеңіндегі қысқа мерзімді кідірістің өзі тұрақтылықтың шырқын бұзып, аса ауыр салдарға ұрындыруы ықтимал.

САНАЛАТЫН ҚҰРЫЛЫМ

Маған бірқатар республикалық қоғамдық бірлестіктің тек қағаз жүзінде тіркелгені, шын мәнінде, «айқайлап» тұратын атауларынан басқа түгі жоқ, жалған құрылымдар екені баяндалды. Мұндай ұйымдар азаматтар мүддесін қорғау үшін емес, басқа пиғылда, берісін айтсақ, мансапқорлық мақсатта құрылғаны анық.

Бұл кейбір жағдайда алаяқтыққа дейін жетті. Оған жол беруге болмайды. Сондықтан мұндай фактілер құқық қорғау органдарының назарына жолданады. Тек мемлекеттік тапсырысты игеру мақсатында құрылған «қызмет көрсету» ұйымдарының жұмысына тосқауыл қою қажет. Жалпы, Халық Кеңесі қоғамға ұйытқы болуға тиіс.

Елімізде көптеген консультативтік-кеңесші орган бар, алайда басым бөлігінің қызметі шашыраңқы, бір-бірін қайталайды. Олардың жұмысын үйлестіріп, сараптамалық әлеуетін біріктіру және келіп түскен ұсыныстарды жүйелеу Халық Кеңесіне жүктеледі.

Дегенмен «үшінші сектордың» басты міндеті — қоғамда Заң мен Тәртіп, Тазалық пен Табиғатты аялау қағидаттарын орнықтыру. Бұл жұмыстың маңызына бір сөзбен баға беру қиын. Сіздер осынау мемлекеттік және қоғамдық қағидаттардың мәні мен мақсатын жақсы түсінесіздер.

Өкінішке қарай, мәдениетсіздік фактілерімен жиі бетпе-бет келеміз. Табиғатты, қоғамдық орындарды қасақана ластайды. Қоғамға, мемлекетке қарсы мұндай бейбастақ әрекеттерге жазаны күшейткен дұрыс деп есептеймін. Басқа жол жоқ.

«Таза Қазақстан» дегеніміз — адамның айналасына жауапкершілікпен қарау дағдысы, азаматтық кемелдіктің көрсеткіші, мемлекет өркеніетінің маңызды өлшемі.

Қаларымыз бен ауылдарымыздың біразында жоғары экологиялық мәдениет пен қоғамдық тәртіп үлгісін көріп-байқап жүрміз. Бұл бізді қуантады. Қазақстанды қонақжай әрі қауіпсіз ел ретінде таниды. Енді осы артықшылықтарымызбен қоса, тазалықты да ұлттық брендке айналдыруымыз керек. Тазалық, мәдениет, өркеніеттілік еліміздің ұлттық бренді деп санаймын.

Елімізге келген қонақтар қазірдің өзінде қалаларымыздың келбетіне тамсана қарайды. Бұл Қазақстанның туристік әрі инвестициялық тартымдылығын еселей түседі. Осындай жетістіктерді ел аумағында таратуымыз керек. «Таза Қазақстан» бастамасының мән-мазмұнын күшейтіп, тың идеялармен, креативті жобалармен толықтырған жөн.

Жалпы, тазалық пен тәртіпті сақтау мәселесі әрдайым басты назарда болуы керек. Онсыз ешқандай даму да, өркендеу де болмайтыны айдан анық. Біз «Таза Қазақстан» жалпұлттық қозғалысы арқылы тұтас ұлтымыздың болмысын өзгертіп жатырмыз. Табиғатқа немқұрайлы қарауға, бейкам болуға, бұл мәселеде ешқандай қатыгездікке жол беруге болмайды.

Адам мен табиғат — егіз. Біз қоршаған ортаға қамқор болуымыз керек.

Тағы да атап өткім келеді: қалалардың сәулеті мен көркінен халқымыздың мәдениеті, бойындағы қадір-қасиеті және құндылықтары көрініс табады. Еліміздің таза, тартымды болғаны ең алдымен азаматтарымыздың көңіл-күйіне, әлеуметтік жағдайына әсер етеді. Сондай-ақ бұл — экономикалық өсімге ықпал ететін маңызды фактор. Сондықтан елімізді жаппай қоғалдандыру, тазалықты сақтау, заң мен тәртіпті бұзбау — мемлекеттік маңызы бар міндеттер. Біз бір күннің қамы үшін емес, болашақ ұрпақтың жарқын болашағы үшін осы жұмыспен белсенді түрде айналысуымыз керек.

Менің тазалыққа, тәртіпке және табиғатты аялауға айрықша мән беретіндімі байқаған боларсыздар. Қайткен күнде де бұл істе кідіруге, босаңсуға болмайды. Жеке-леген тұлғалар, тіпті тұтас халықтар өзін-өзі тәрбиелей алмағанын тарих дәлелдеді. Мұндай міндетті отбасы, мектеп пен қоғам, түптің түбінде, мемлекет, ең алдымен, мәдени-рухани құндылықтарды дәрiптeу арқылы орындай алады.

Біз қалалар мен тұтас еліміздің келбетін ғана емес, одан да маңыздысы, ұлтымыздың болмысын оң бағытта өзгертіп жатырмыз. Немқұрайлық пен салғырттықтан, тіпті өшпенділіктен біртіндеп арылып, тазалыққа, жауапкершілікке, табиғатты аялауға бой үйрете бастадық. Қуанарлық дүние.

Бұл — мемлекеттің, барша халықтың, тұтас ұлттың өркеніеттілігінің белгісі. Бұл азаматтардың, оның ішінде бірнеше буын өкілдерінің көңіл-күйіне жағымды әсерін тигізіп, қоғамдағы ахуалдың жақсаруына ықпал етеді, түптеп келгенде экономикалық өсімді жеделдететін факторға айналады.

«Таза Қазақстанның» қуаты — қоғамды жылдар бойы жалғасатын игі әрі жасампаз күн тәртібінің төңірегіне біріктіруге. Маңайы тап-таза болып, жарқырап тұрса, адам да соған сай әдеп сақтауға тырысады. Мәдениет бар жерде еңбек етуге де, жетістікке жетуге де ынта пайда болады. Лас әрі қараусыз қалған жерде енжарлық басып, құқықтық нигилизм белең алады. Ең қорқыныштысы, адамдар мұндай ахуалға да бой үйретіп алады. Осы сияқты жайттар орнаған бірқатар елді білеміз. Оған ешқашан жол беруге болмайды. Бұл құбылыс әлемдік урбанистикада «сыңған терезе салдары» деген атаумен белгілі.

Сондықтан «Таза Қазақстан» тұжырымдамасы мен «Заң және Тәртіп» қағидааты егіз ұғым десек болады. Бере-кесіздік пен тәртіпсіздік белең алған жағдайда заңның сақталуын талап ету мүмкін емес. Абағтандыру ісіне жұмсалған қаржы — халқымыздың болашағына жасалған инвестиция.

Сәні мен сәулеті жарасқан қала кеністігі қатал ұстаз сияқты артық ақыл айтып, ділмерсімей-ақ дұрыс жүріп-тұруға баулиды. Тазалық азаматтарымызды өз қадір-қасиетін сезінуге үйретіп, ертеңге деген сенімін күшейтеді. Мұның бәрі — бір-бірімен байланысты дүние. Көшедегі тазалық пен тәртіп қоғамды жасампаздыққа құлшындырып, әлеуметтік оптимизмді оятады. Сайып келгенде, елдің әл-ауқатының артуына ықпал етеді.

Біз әлеуметтік масылдықтан арылып, жауапты серіктестікке түбегейлі көшуге

жағдай жасауымыз керек. Елдегі өзгеріс қарапайым істен басталады. Ол тұрғындары іскер, белсенді әрі жаңашыл әкімді сайлаған берекелі ауылдан, өз үйінің мәселесіне бейжай қарамайтын мүлік иелері бірлестігінің тату-тәтті тіршілігінен, азаматтарға шарапаты тиген волонтерлік және қайырымдылық бастамалардан көрінеді.

Өскелен ұрпаққа айрықша назар аудару керек. Бұл да — Халық Кеңесінің міндеті. Оқушылар мен студенттер сабақтан тыс уақытта спортпен шұғылдану, жаңа білім игеру, кітап оқу секілді көкжиегін кеңейтетін жасампаз істерге ден қоюға, жалпы, саламаттылық салтын ұстануға тиіс. Ол үшін кітапхана, музей, мектеп, достық үйлері, саябақтар сияқты қолда бар инфрақұрылымды барынша жұмылдыру

керек. Сонымен қатар басқа да қоғамдық нысандарды көбейткен жөн. Мемлекет жаңа қоғамдық кеңістіктер құруды демеушілердің, соның ішінде аukatты азаматтардың қаражатын тарту арқылы жүзеге асырады. Бұл Мемлекет басшысы ретінде менің де, мемлекеттің де, Халық Кеңесінің де міндеті деп санаймын. Мұны тек үлкен қалаларда ғана қолға алмай, шағын шаһарлар мен аудан орталықтарына, ауылдарға баса назар аудару маңызды. Қоғамдық ортаның сапасы адамның тұрғылықты жеріне байланысты болмауға тиіс. Үкіметке әкімдіктермен және тиісті мемлекеттік органдармен бірігіп, осы мәселеге қатысты нақты ұсыныстар дайындауды тапсырамын.

Қазақстан Халық Кеңесі мемлекет пен жекеменшік серіктестігі тегітін нақты істе қолдану мәселесіне назар аударуы керек. Мәдениет пен креативті индустрия саласындағы жобаларды ұзақ уақыт бойы қаржыландыруға мүмкіндік беру үшін эндаумент қорлар туралы заңнамаға өзгеріс енгізу қажет.

Басқаша айтқанда, біз азаматтарымыздың қоғам өміріне жан-жақты атсалысуына барынша жағдай жасауға тиіспіз. Өйткені үлкен өзгерістер кішкене қадамдардан басталады. Мұны қазіргі тіршілігімізден жақсы білеміз. Ұлт пен адами капиталдың жаңа сапасы дәл осылай қалыптасады.

Қадірлі қауым! Құрметті жынға қатысушылар!

Қазір еліміз тарихи және тағдыршешті дәуірге қадам басты. Аукымды өзгерістер үдерісі билік тармақтарын жаңғыртумен тоқтап қалмайтыны анық. Біз Әділетті, Озық, Таза, Құшті Қазақстанды құру жолындағы кешенді жұмысты үздіксіз жалғастыра береміз. Біз реформаларды табысты жүзеге асырып, еліміздің тұрақты өсіп-өркендеуі үшін мызғымас негіз қалыптастыруымыз қажет. Бұл үшін қоғамдық сананы өзгертудіміз керек. Басқа сөзбен айтсақ, халқымыздың санасының өзегінде білімпаздық, ұқыптылық, жауапкершілік, еңбекқорлық қасиеттері тұруға тиіс. Себебі заңға бағыну, елге жанашыр болу, табиғатқа қамқор көзбен қарау, тазалықты сақтау — мұның бәрі де озық ойлы ұлтқа тән маңызды құндылықтар. «Адал азамат», «Таза Қазақстан», «Заң мен тәртіп» бастамаларының басты мақсаты да — осы құндылықтарды қоғамда түпкілікті орнықтыру.

Тағы бір маңызды міндет — ұлттық сана-сезімді қалыптастыру және тарихи жадымызды жаңғырту. Бұл бағытта көптеген жұмыс атқарылып жатыр. Мен де бұған дейін осы өзекті тақырыпқа байланысты біразойымдай ұлттық мәнізді мәдениетіміздің өрісін кеңейтіп, дүл руханиятына өшпес із қалдырған дара тұлғалардың мұрасын дәрiптeуге айрықша назар аударып отырмыз. Жұртымыздың жылнамасын түгендеп, Ұлы дала тарихын және Алтын Орда дәуірін терең зерттеп жатырмыз.

Биыл 22 жылға созылған үзілістен кейін Қазақстанның бірқатар киелі нысаны ЮНЕСКО-ның мұралар тізіміне енгізілді. Бүкіләлемдік мұралар тізіміне Маңғыстау облысындағы бірегей тарихи нысандар да енді. Бұл үлкен жетістік деп ойлаймын. Жаркент мешіті мен Вознесенск шіркеуі секілді екі бірегей ескерткіштің ЮНЕСКО-ның Дүниежүзілік мұралар тізбесіне алдын ала енгізілуі тағы бір маңызды қадам болды. Сәулет өнерінің осынау жауһарлары — Қазақстанның мәдени әралуандығын паш етеді, сондай-ақ елімізде ғұмыр кешіп жатқан барлық этностың тарихына және рухани мұрасына ұқыпты әрі құрметпен қарайтынымызды айғақтайды. Дегенмен осы тұста бір мәселеге тоқтала кеткен жөн.

Тарихты дұрыс тани білу — ең қажетті дағды. Өткенге өкпе арту — болашаққа балта шабумен тең әрекет. Айналасына кінә тағып, үнемі жұбаныш іздеп жүретін адамның да, ұлттың да келешегі бұлыңғыр болады. Бұл — шындық. Мұндай кертарпта әдеттерден аулақ болу керек.

Күнделікті өмірде де мұнға батпай, өкенсі тік ұстап жүрген жөн. Өскелен ұрпақты жасық, күнәміш, уайымшыл мінезден сақтау қажет. Олар ұлтының тарихын мақтан етіп, еліміздің болашағына сеніммен қарауы керек.

Қазақтың біртуар жазушысы Мұхтар Әуезовтің «Ел боламын десен, бесігінді

түзе» деген жақсы сөзі бар. Ұрпақ тәрбиесі — ел болашағының кепілі. Сондықтан біз қазір «Адал азамат» біртұтас тәрбие бағдарламасын жүзеге асырып жатырмыз. Бұл жұмысқа атүсті қарамай, сапалы атқару керек.

Қазақ килы замандардан қайыспай өткен, өр рухын жықпаған, қайсар, жігерлі ұлт болған. Біз ата дәстүрімізді, асыл дінімізді, ана тілімізді, бірегей болмысымызды сақтай отырып, жаңашылдыққа, жасампаздыққа ұмтылуымыз қажет.

Тұтас елімізге көлеңкесін түсіретін жат ағымдарға, қараңғылықтан басқа берері жоқ ескілік ұстанымдарына қатаң тосқауыл қоюымыз керек.

Ұлт болып ұйысып, қоғамда жаңа этика қалыптастыруымыз қажет. Бұл аса маңызды

істі орындауға сіздер — Қазақстан Халық Кеңесінің мүшелері де елеулі үлес қосасыздар деп сенемін.

Қазақстан Халық Кеңесі — баламасы жоқ, мүлде жаңа, инновациялық институт. Әділетті Қазақстанның жарқын символы саналатын бұл құрылымның жөні де, жолы да өзгеше. Сондықтан Кеңестің алғашқы мүшелеріне зор жауапкершілік жүктеледі. Осы мәртебелі әрі беделді құрылымның табысты жұмысы сіздердің табанды еңбектеріңізге байланысты болмақ. Сіздер қоғамның мемлекетке деген сенімін нығайтып, ел бірлігін күшейтуге жол ашатын игі істердің бастауында боласыздар. Әрине, жол бастау оңай болмасы анық. Бірақ бір жағынан, бұл — үлкен құрмет және зор мүмкіндік.

Сіздер халықпен етене байланыс орнатып, жасампаз бастамалар көтеру арқылы мемлекеттік басқару жүйесіне, тіпті, ел тағдырына ықпал ете аласыздар. Ең бастысы, ұлт мүддесі бәрiнен биік тұруға тиіс.

Осы тұста тағы бір мәселеге айрықша назар аударғын келеді. Кеңестің қызметі қажызбастылыққа айналып кетпеуі қажет. Сіздер әрдайым халықпен тікелей байланыста болуларыңыз керек. Қиындықтан тайсалмай, күрделі мәселелерді батыл көтеру қажет. Жұртты алаңдатқан мәселелерді терең зерттеп, қоғамдық талқылардың бел ортасында жүру маңызды. «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұғырнамасы осындай ашық диалог арқылы жүзеге асады. Қоғамдық сенімді күшейтудің, яғни, ұлттық бірегейлікті нығайтудың бұдан басқа жолы жоқ. Сондықтан әр мәселеге тынғылықты дайындықпен кірісу қажет. Халқымыз «Сын түзелмей, мін түзелмейді» деп бекер айтапаған. Бірақ басты талап: кез келген сын шынайы болуға тиіс. Мәселені көтере отырып, оның шешімін де қатар ұсыну қажет.

Кеңестің әр мүшесі қарапайым этика нормаларын қатаң ұстануы керек. Халық Кеңесі өкілдері жоғары саяси мәдениеттің озық үлгісін көрсетуге тиіс.

Қадірлі қауым!

Мен сөз басында еліміздің мемлекеттік басқару жүйесі заман талабына сай жаңғыртылып жатқанын айттым. Енді осы жұмысты тоқтатпай, тек алға қарай жүруіміз керек. Қазіргі кезеңде біз жергілікті өкілді органдардың, яғни мәслихаттардың сайлауын өткізуіміз қажет.

Мәслихат депутаттарының өкілеттігі Конституцияда және тиісті заңдарда айқындалған мерзімге дейін сақталады. Дегенмен олардың көпшілігі «Апапа» партиясының атынан сайланды. Бүгінде бұл саяси ұйым «Әділет» партиясына қосылып, өз қызметін тоқтатты. Жакында тиісті заңнамалық рәсімдер аяқталады. Сол кезде мәслихат депутаттарының басым бөлігінің қызметінің заңдылығына қатысты мәселе туындайды.

Жалпы, жергілікті депутаттар аймақтағы жұртшылықтың мүддесін қорғайды, бюджетті бекітеді және басқа да міндеттерді орындайды.

Бір сөзбен айтқанда, елді мекендерді өркендету ісіне белсене атсалысады. Демек өкілді органдар қызметінің заңға сәйкес болуы айрықша маңызды. Сондықтан мен жакын арада Премьер-министрмен және Құрылтай Төрағасымен барлық деңгейдегі мәслихаттардың өкілеттігін мерзімінен бұрын тоқтату жөнінде кеңесемін. Содан соң тиісті Жарлыққа қол қоямын.

Көп ұзамай Орталық сайлау комиссиясы сайлау өтетін күнді жариялауы керек. Бұл қадам мәслихаттардың білікті әрі қасби қорпусын қалыптастыруға жол ашып, оның жұмысына тын серіпін береді. Осы сайлаудың жоғары деңгейде және сапалы өтуіне сіздер де мол үлес қосасыздар деп сенемін.

Қазақстан Халық Кеңесінің алғашқы құрамына кәсіби, отаншыл, қоғамдағы беделі жоғары, мықты азаматтар енді. Бүгін біз алдымызда тұрған мақсат-міндеттерді айқындап алдық. Қоғамымыз сіздерге зор үміт артып отыр. Өздеріңізге жүктелген тарихи миссияның мән-маңызын терең түсініп, мемлекет мүддесі үшін табанды қызмет етесіздер деп ойлаймын.

Баршаңызға табыс тілеймін! Қастерлі Отанымыз — Қазақстан өсіп-өркендей берсін!

ҮШ КЕЛІСІМ ЖАСАЛДЫ

Қазір өңірде 210 млрд теңгенің бес жобасы іске асырылуда. Олардың қатарында «Бұрабай-Жалғызағаш» және «Талап» кен орындарында тау-кен байыту комбинаттарын салу, өрт сөндіргіштер өндірісін жолға қою, табиғи газды сұйылту, мақта өсіру және өңдеу, сондай-ақ тамшылатып суару қондырғыларын шығару жобалары бар. Іске қосылғаннан кейін 815 жаңа жұмыс орны ашылады.

Бұдан бөлек, энергетика, өңдеу өнеркәсібі, мұнай саласы, құрылыс индустриясы және ауыл шаруашылығы бағыттарында алты жобаны орналастыру жұмыстары жүргізілуде. Атап айтсақ, трансформатор зауыты мен мұнай бұрғылау қондырғыларын өндіру жобалары.

Форум аясында Қызылорда облысы әкімдігі мен қытайлық компаниялар арасында үш келісімге қол қойылды. «Қорқыт Ата» арнайы экономикалық аймағында өрт сөндіргіштер өндірісін іске қосу, Жаңақорған ауданында «Талап» тау-кен байыту комбинатын салу және мұнай бұрғылау жабдықтарын өндіру жобаларын жүзеге асыру жөнінде келісімдер жасалды. Жаңа жобалардың екеуі Үкіметтің тікелей қолдауымен құрылған «Қорқыт Ата» арнайы экономикалық аймағына орналасады.

Ауыл шаруашылығы, тамақ және өңдеу өнеркәсібі, құрылыс индустриясы, химия өнеркәсібі және көлік-логистика салаларындағы инвесторлармен келіссөздер жүргізілуде.

1-бет Облыс әкімінің баспасөз қызметі

ЕЛДІК БАСТАМАЛАР МІНБЕРІНДЕ

Алғашқы сессияға қатысқан Жанар Бимұратқызы Кеңес құрамына сну жаңа міндеттер жүктеп қана қоймай, қоғамдағы өзі жақсы білетін бағыттарды ортақ алаңда талқылауға мүмкіндік береді деп есептейді.

— Қазақстан Халық Кеңесінің жұмысына қатысу — мен үшін ең алдымен жауапкершілік. Қоғамдағы түрлі ой-пікірді тыңдап, өзiм жақсы білетін салалардағы мәселелерді ортаға салып, талқылауға мүмкіндік деп қабылдаймын. Білім мен ғылым, тәрбие, балалар мен жастардың дамуы, отбасы құндылықтары — маған жақын тақырыптар, — дейді ол.

Жанар Бимұратқызы жаңа институт құрамының әртүрлі сала мамандары мен өңір өкілдерінен жасақталғанын атап өтті. Оның пікірінше, алдағы жұмыстың басты нәтижесі — көтерілген бастамалардың нақты іске ұласуы.

Ал қоғам қайраткері Мұрат Әбенoв Кеңесте қоғамдық ұсыныстар негізінде мемлекеттік шешімдер қабылданатынына тоқталды. Атап айтқанда, қордаланған мәселелер жинақталып қана қоймай, олардың шешу жолдары жүйеленеді.

— Біз қоғам пікірін жинақтап, елде болып жатқан мәселелердің барлығын көтеріп, оны шешу жолдарын анықтаймыз. Бұл — бір қыры ғана. Ал оны заңға келтіру — мүлдем бөлек жұмыс. Кеңес тек пікір алмасатын алаң болып қалмай, әзірленген ұсыныстарды заңнамалық деңгейде қарауға мүмкіндік беретін тетікке айналуы тиіс. Жаңа институт Үкімет пен халық арасындағы байланысты күшейтуге мүмкіндік береді, — дейді ол.

Облыстық ардагерлер кеңесінің төрағасы Серік Дүйсенбаев та жаңа институттың негізгі міндеті халықтың үнін естіп, қоғам мен мемлекет арасындағы байланысты нығайту деп санайды. Оның айтуынша, елдің маңызды мәселелерін шешуде азаматтардың ұсынысы мен пікірі ескерілуі қажет.

— Халықпен етене байланыс орнатпай, елдің ертеңін орнықтыру мүмкін емес. Қазақстан Халық Кеңесінің құрылуы — қоғам үнін еститін, азаматтық бастаманы саралайтын және елдік мәселелерді кеңінен талқылайтын жаңа диалог алаңын қалыптастырудың көрінісі. «Кеңесіп пішкен тон келте болмайды» дейді дана халқымыз. Кез келген институттың салмағы оның атауымен немесе санымен емес, атқарған ісімен, айтқан сөзінің салмағымен және қоғамға берген нақты нәтижесімен өлшенеді, — дейді Серік Дүйсенбаев.

Ардагерлер кеңесінің төрағасы қоғамдық ұсыныстар қағаз жүзінде қалып қоймай, нақты шешімдерге ықпал етуі маңызды екенін атап өтті. Оның пікірінше, азаматтардың ой-пікірі тиісті шешімдерге жол тапса, жаңа институттың маңызы да арта түспек.

Ал Кеңес мүшесі Геннадий Шиповских Мемлекет басшысының сессия барысында мемлекеттік тіл мен ел бірлігіне қатысты айтқан пікірлерін маңызды деп санайды. Оның айтуынша, қазақ тілінің қолданыс аясының кеңеюі, әсіресе жастардың мемлекеттік тілде еркін сөйлей бастауы — қоғамдағы оң өзгерістердің бірі.

— Өз тілінді құрметтеу — өзге тілді кемсіту деген сөз емес. Қазақ тілі — мемлекеттік тіл, елді біріктіретін басты құндылықтардың бірі. Қазақстанда өмір сүріп жатқан әр азаматтың тіліне, ұлтына, дініне құрметпен қарау — қоғамымыздың берік қағидасы, — дейді Геннадий Шиповских.

Оның пікірінше, тіл мәселесін қоғамды бөлу үшін емес, елді біріктіру үшін пайдалану қажет. Әлеуметтік желілерде ұлт пен тіл мәселесін әдейі қоздырып, адамдарды бір-біріне қарсы қоюға бағытталған әрекеттерге жол бермеу маңызды.

Мемлекет басшысы өз сөзінде Қазақстан Халық Кеңесі Құрылтайға балама емес екенін жеткізді. Екі институттың міндеті мен өкілеттігі бөлек болғанымен, олар бір-бірін толықтырып, үйлесімді жұмыс істеуі тиіс. Президент Қазақстан халқы Ассамблеясының тәжірибесі жаңа институттың жұмысында жалғасатынын айтты. Этносаралық және конфессияаралық келісімді нығайту, қоғамдық тұрақтылықты сақтау бағыттары да Кеңестің назарында болмақ.

Ендігі міндет — қоғамдағы түрлі пікір мен ұсыныстарды жүйелеп, оларды нақты бастамаларға айналдыру. Бұл ретте Сыр елінің өкілдеріне де жауапты міндет жүктеліп отыр. Жаңа институттың жұмысы нәтижелі болып, халықтың ұсынысы нақты шешімдерден көрініс табуы Кеңестің қоғамдық маңызын айқындайтын басты көрсеткіш болмақ.

Назерке САНИЯЗОВА, «Сыр бойы»

/// МАРДАН БАЙДІЛДАЕВТЫҢ ТУҒАНЫНА 100 ЖЫЛ

Қазақтың рухани әлемінде есімі халық жадында сақталуға тиіс, бірақ еңбегі өз дәуіріндегі атақ пен даңқтан әлдеқайда биік тұрған азаматтар бар. Олар өзіне атақ іздемейді, халықтың жоғын іздейді. Ғұмырын елдің сөзін, жырын, тарихын түгендеуге арнайды. Сондай азаматтың бірі – көрнекті фольклортанушы, этнограф, әдебиет зерттеушісі, мәтінтанушы Мардан Келдібайұлы Байділдаев.

ХАЛЫҚ ҚАЗЫНАСЫН ҚЫЗҒЫШТАЙ ҚОРҒАҒАН ТҮЛҒА

Биыл қазақ руханиятының біртуар өкілі Мардан Байділдаевтың туғанына 100 жыл толып отыр. Бұл – бір ғалымның мерейтойы ғана емес, халқымыздың ғасырлар бойы ауыздан-ауызға жеткен жыр-дастандары, терме-толғаулары, айтыстары, күй-аңыздары мен акын-жыраулар мұрасын жинап, сақтап қалған азаматтың еңбегіне тағзым ететін айтулы белес. Осы мерейтойға орай Сыр елінде республикалық іс-шара барысында ғылыми конференция ұйымдастырылып, республикалық жыраулар фестивалі өтеді.

Мардан Байділдаев 1926 жылы Сыр бойында дүниеге келді. Балалық шағы ел тарихының күрделі кезеңімен тұспа-тұс келсе де, өмірдің тауқыметі оның жігерін жасыта алмады. Жоғары білім алып, филология саласын меңгергеннен кейін бүкіл ғұмырын қазақтың сөз өнерін жинауға, зерттеуге және насихаттауға арнады. Ұзақ жылдар бойы М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтында қызмет атқарып, ел арасындағы ауыз әдебиеті үлгілерін жинау мен зерттеуге айрықша үлес қосты.

Алайда Мардан ағамызды кабинет ғалымды деу аздық етеді. Ол ел аралап, халықтың арасынан қазына іздеген ғалым еді. Ауылдан ауылға, елден елге сапар шегіп, жыршы мен жырауды, көне сөзді білетін қарияны іздеді. Ел ішінде аты кең тарай қоймаған акын-жыраулардың мұрасын тауып, хатқа түсірді. Сыр бойындағы әрбір ауылда, әрбір шаңырақта ғасырлардан жеткен бір үзік жыр, бір көне әңгіме, бір тарихи дерек жатқанын жақсы білді.

1961-1964 жылдардағы Қызылорда экспедициялары барысында академиялық қорға 31679 жол өлең, 141 күй және 180 ән мәтінін тапсырылғаны туралы дерек бар. Бұл сандардың ар жағында қаншама ауыл, қаншама өнер иесі, қаншама күн мен түнге созылған еңбек жатқанын бағамдаудан өзі киік.

Бүгін біз ақпаратты кітаптан да, интернеттен де оңай табамыз. Ал Мардан ағамыздың кезінде мұндай мүмкіндік болған жоқ. Ол ел ішіндегі мұраны өзі іздеді, тыңдады, жазып алды, салыстырды, хатқа түсірді және ғылыми айналымға енгізді. Осылайша халықтың ауызша айтылған сөзі ұрпақ қолына кітап болып жетті.

Мардан Келдібайұлының есімі Сыр бойының акын-жырауларымен ерекше сабақтас. Ол Тұрмағамбет Ізтілеуұлы, Шораяқтың Омары, Қарасқал Ерімбет, Кете Жүсіп, Дамұрның және басқа да Сыр сүлейлерінің шығармашылық мұрасын жинауға, зерттеуге, жариялауға айрықша еңбек сіңірді.

Әдебиет тарихында тиісті деңгейде зерттелмей, көбіне ел арасында ғана сақталған акындар мұрасын жүйелі түрде жинаудың қажеттігін Мардан ағамыз ерте түсінді. Әсіресе Тұрмағамбет Ізтілеуұлының шығармашылық мұрасын жинау жолындағы еңбегі айрықша аталады. Ақынның Фирдоусидің «Шаһнамасын» қазақша жырлаған қырық мың жолға жуық мұрасын іздегіруге, қолжазбаларын жинауға және баспаға дайындауға үлкен үлес қосты.

Фольклоршы-ғалым Мардан Байділдаевтың 100 жылдығына орай «Ұлт рухының жанаңшыры» тақырыбында ресубликалық ғылыми-танымдық конференция өтті.

Қорқыт ата атындағы Қызылорда университетінің Студенттер сарайында өткен жиынға облыс әкімінің орынбасары, ҚР Президентінің «Байқоңыр» кешеніндегі арнаулы өкілі Қайрат Нұртай қатысып, облыс әкімінің құттықтауын жеткізді. Сондай-ақ Алматы қаласынан арнайы келген ғалымның ұрпақтарына сый-құрмет көрсетті.

Конференцияда Әл Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің профессоры, филология ғылымдарының кандидаты Анарбай Бұлдыбай, өлкетанушы, қоғам қайраткері Бекарыстан Мыр-

Кейін белгілі болған деректер бойынша, Тұрмағамбеттің «Шаһнамасының» 35 дәптері Мардан ағамыздың қолында сақталған. Оның мақсаты – ақынның бұрын жарық көрген «Рустем-Дастанын» түпнұсқамен салыстырып, толық нұсқасын ғылыми тұрғыда әзірлеу болған. Бұл аталған қолжазбаны жай ғана көне дүние емес, ұлттық қазынаның бір бөлшегі деп қарағанын көрсетеді.

Мардан ағамыздың фольклортанудағы еңбегі сөз өнерімен ғана шектелмеді. Ол дәстүрлі музыка мен жыраулық өнер үлгілерін де жинады. 1975 жылы Қорқыт сарының жеткізген атакты Соқыр Нышан – Ысмайыл Шәменовтің орындауындағы Қорқыт күйлерін жазып алғаны туралы дерек бар. Мұндай жазбалардың тарихи маңызы уақыт өткен сайын арта түседі. Себебі ауызша және орындаушылық дәстүр дер кезінде хатқа немесе таспаға түспесе, бір буынмен бірге тұтас бір сарының жоғалып кетуі мүмкін. Ол кісі осыны ерте түсінді. Сондықтан оның жазып алған бір күйі, бір жыры, бір термесі – бүгінгі ұрпақ үшін өнер туындысы ғана емес, тарихи-мәдени дерек.

Мардан Байділдаевтың есімі қазақ әдебиетінің іргелі жинақтарымен де тығыз байланысты. Ол «Үш ғасыр жырлайды», «Айтыс», «Бес ғасыр жырлайды» секілді маңызды басылымдарды әзірлеуге атсалысты. «Бес ғасыр жырлайды» антологиясын Мұхтар Мағауинмен бірге құрастырғаны белгілі. Бұл еңбектерде қазақ халқының бірнеше ғасырлық әй-арманы, мұны мен қуанышы, елдік ұстанымы мен дүниетанымы көрініс тапты. Демек, Мардан Байділдаевтың еңбегін тек фольклор жинаушының қызметі деп бағалау жеткіліксіз. Ол халықтың тарихи жадын сақтауға қызмет етті.

Естеліктерде оның қарапайымдылығы, ел ішіндегі өнер иелеріне деген қамқорлығы, адамға жақындығы жиі айтылады. Мардан ағамыз талантты адамды атағына қарап бағаламады. Ел ішінде жүрген жыршының, ақынның, өнерпаздың бойындағы халық мұрасын көрсе, соны елге танытуға күш салды. Көшеней Рүстембеков сияқты Сыр бойының айтулы жыршыларының Алматыдағы әдеби ортаға танылуына да ықпалы болған. Оның айтыс өнерін қайта жандандыруға қосқан үлесі де ерекше. Ақындарды іздеп, басын қосып, халықтың ежелгі өнерінің қайта түлеп, жана кезеңге өтуіне еңбек сіңірді.

Мардан Келдібайұлының туғанына 100 жыл толуына орай қолға алынған тағы бір аса маңызды жұмысы арнайы тоқталған жөн. Сыр бойының белгілі жырауы, фольклортанушы, педагог, өнертанушы, профессор Алмасбек Алматы-овтың басшылығымен Мардан Байділдаевтың ғылыми және шығармашылық мұрасын жинақтап, оның 25 томдық еңбегін құрастырып, баспаға дайындау жұмыстары жүргізіліп жатыр. Бұл – ғалымның саналы ғұмырында жинаған, зерттеген, жүйелеген мол мұрасын бір арнаға тоғыстыратын аса жауапты іс.

Мардан Байділдаевтың 25 томдық мұрасы – ғалымның жеке еңбегі ғана емес, қазақ фо-

забай, К.Байсейітова атындағы Қазақ ұлттық өнер университетінің профессоры, жырау, фольклортанушы зерттеуші Алмас Алматы, филология ғылымдарының кандидаты, тұрмағамбеттанушы-ғалым Ләйлі Құндақбай, Қорқыт ата атындағы Қызылорда университетінің доценті, филология ғылымдарының кандидаты Ғабит Тұяқбаев, осы университеттің қауымдастырылған профессоры Гүлзира Оралова баяндама жасап, ғалымның әдебиет пен мәдениет, жалпы руханият саласындағы сүбелі еңбегінен сөз қозғап, таным-тағдылымын саралады.

Конференцияны Л.Гүмилев атындағы Еуразия ұлттық университеті қазақ әдебиеті кафедрасының профессоры, филология ғылымдарының докторы Аманжол Әлтай жүргізді.

лықларының, Сыр бойы акын-жыраулар мектебінің және ұлттық руханияттың аса құнды қазынасы. Бұл мұраны толық жарыққа шығару – бүгінгі ұрпақтың парызы. 25 томдық еңбекті мемлекеттік тапсырыспен жариялау – халқымыздың рухани мұрасын сақтап, келер ұрпаққа жеткізудің маңызды қадамы. Бір адамның ғұмыр бойы ел аралап жинаған дүниесін біртұтас ғылыми басылымға айналдыру – бүгінгі ұрпақ үшін ғана емес, келешек зерттеушілер үшін де үлкен мүмкіндік.

Сондықтан осы орайда тиісті мемлекеттік органдар мен мәдениет саласына жауапты мекемелердің назарын бір мәселеге аударғым келеді. Мардан Байділдаевтың 25 томдық шығармалар жинағын мемлекеттік тапсырыс аясында жарыққа шығару мүмкіндігін қарастыру қажет. Бұл – белгілі бір азаматтың немесе белгілі бір өңірдің ғана мүддесі емес. Себебі сөз болып отырған мұраның ішінде халқымыздың ауыз әдебиеті, жыршылық дәстүрі, ақындық өнері, айтыс, күй, ән, тарихи-этнографиялық деректер мен қолжазбалар бар. Мұндай еңбекті жарыққа шығару – халықтың рухани қазынасын келер ұрпаққа жүйелі түрде табыстаудың бір жолы. Әсіресе қолжазбалар мен дыбыстық жазбалардың сақталуы, ғылыми сипаттамасының жасалуы, цифрландырылуы және көпшілікке қолжетімді болуы – бүгінгі күннің маңызды міндеттерінің бірі.

Ағамыздың ғұмыры 1994 жылы Алматыда аяқталды. Бірақ оның жинаған жырлары айтылып, зерттеліп, құрастырған кітаптары оқылып, жазып алған күйлері мен әндері ұлттық мәдениет тарихын танауға қызмет етіп келеді.

Ғалымның екінші ғұмырының ұзақ боларына сенім бар. Өйткені ол өз өмірін жеке басының қамына емес, халықтың рухани қазынасына арнады. Оның 100 жылдығы да бір күнді мерекелік шарамен шектелмеуі тиіс. Еңбектерін қайта бастырып шығару, жинақтау, ғылыми тұрғыдан жүйелеу, цифрландыру, жас ұрпаққа таныстыру – осы мерейтойдан туындайтын нақты міндеттер. Ал 25 томдық жинақты толықтырып, сапалы түрде басып шығару – сол міндеттердің ең маңыздысы.

Мардан Келдібайұлы Байділдаев жырды жинады, күйді жазды, ақындарды таныды, жырауларды іздеді, қолжазбаларды сақтады, ұмыт қалған есімдерді қайта жаңғыртты. Сөйтіп, халықтың кешегісін бүгінгі ұрпаққа жеткізді. Ендеше, оның 100 жылдық белесінде біз де осы аманатты жалғастыруға тиіспіз. Халықтың рухани қазынасын сақтаған адам – халықтың өзін сақтауға қызмет еткен адам. Ғибағратты ғұмырының ең үлкен тағылымы да осында. Оның есімі Сырдың жырындай, халықтың сөзі мен сазындай ұрпақтан-ұрпаққа жалғаса бергей! Мардан Байділдаевтың туғанына 100 жыл – халық мұрасына қызмет еткен азаматқа тағзымның ғасырлық белесі.

Қазтай ӘБДІРЕЕВ,
Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университетінің құрметті профессоры

/// МЕРЕЙ

ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРЛЕРІНЕ ҚҰРМЕТ

Өнегелі істердің ұйытқысы болып, халықтың ықыласына бөленген, Сыр жұртшылығына етене таныс Қаюлов Биғали Әбдікерұлының 75 жасына, Жәукебаева Бибіжан Жәукебайқызының 80 жасқа толу мерейтойларына арналған жиын өтті.

Облыс әкімі Мұрат Ерғешбаев қоғам қайраткерлерін құттықтады.

– Ғибағратты ғұмырында еліне адал қызмет еткен аға буынды, ел аманатын аралаған азаматтарды үлгі-өнеге ету – біздің парызымыз. Президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлы Әділетті Қазақстан адамдарға еңбегіне қарай құрмет көрсетуге тиіс екенін айтқан болатын. Сіздердің жылдар бойы туған өлке игілігі жолында атқарған қызметтеріңіз шынайы құрметке лайық. Сыр жұртшылығы аймақтың дамуына зор үлес қосқан өздеріңіздей азаматарымен мақтанады. Сіздерге тілеулес жандардың, ақадл ниетті жерлестеріңіздің атынан бүгінгі мерейтойларыңызбен

шын жүректен тағы да құттықтай отырып, дендеріңізге саулық, отбасыларыңызға амандық тілейміз, – деді аймақ басшысы.

Жиында мерейтой иелеріне Қызылорда облысының Құрмет грамотасы, «Қызылорда облысының дамуына қосқан үлесі үшін» медалі, ҚР Премьер-министрінің бірінші орынбасары Нәлібаев Нұрлыбек Машбекұлының арнайы құттықтауы табысталды. Дәстүрге сай сыйқұрмет көрсетілді.

Ел ағалары Серік Дүйсенбаев, Нәжмадин Мұсабаев, Өмірбек Шәменов ізгі лебіздерін білдірді.

Биғали Әбдікерұлы 1951 жылы Арал ауданында дүниеге келген. Еңбек жолын мұғалімдіктен бастап, жауапты қыз-

меттер атқарды. Арал, Қармақшы, Жалағаш аудандарының әкімі, Сенат депутаты, Президент Әкімшілігінің Мемлекеттік инспекторы болды. Арал өңірінің әлеуметтік-экономикалық мәселелерін шешуге, экологиялық ахуалды жақсартуға және САРАТС жобасының жүзеге асуына зор үлес қосты.

Бибіжан Жәукебайқызы 1946 жылы Шіелі ауданында дүниеге келген. Еңбек жолын жұмысшыдан бастап, білім саласында және мемлекеттік қызметте абыройлы еңбек етті.

Облыс әкімінің бірінші орынбасары ретінде өңірдің дамуына үлес қосты. 1995 жылы Қазақстан атынан БҰҰ-ның Бүкіләлемдік әйелдер конференциясына қатысты. «Қызыл Жарты Ай» қоғамының облыстық комитетін басқарып, халыққа әлеуметтік және гуманитарлық көмек көрсету ісіне белсене атсалысты.

«СБ» ақпарат

ЖОБА

«Қызылорда облысының елді мекендерінде жануарларды аулау, уақытша ұстау және жансыздандыру қағидаларын бекіту туралы» Қызылорда облыстық мәслихатының 2022 жылғы 12 қазандағы №143 шешіміне өзгерістер енгізу туралы

Қызылорда облыстық мәслихаты ШЕШІМ ҚАБЫЛДАДЫ:

1. «Қызылорда облысының елді мекендерінде жануарларды аулау, уақытша ұстау және жансыздандыру қағидаларын бекіту туралы» Қызылорда облыстық мәслихатының 2022 жылғы 12 қазандағы №143 шешіміне келесі өзгерістер енгізілсін:

«Қызылорда облысының жануарларды аулау, уақытша ұстау және жансыздандыру қағидаларын бекіту туралы» шешімінің 1-тармағы жаңа редакцияда жазылсын:

«1. Қоса берілген Қызылорда облысында жануарларды аулау, уақытша ұстау және жансыздандыру қағидалары бекітілсін.»

көрсетілген шешіммен бекітілген Қызылорда облысының елді мекендерінде жануарларды аулау, уақытша ұстау және жансыздандыру қағидалары осы шешімнің қосымшасына сәйкес жаңа редакцияда жазылсын.

2. Осы шешім оның алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Лауазымы

Қызылорда облыстық мәслихатының 2022 жылғы № шешіміне қосымша

Қызылорда облысында жануарларды аулау, уақытша ұстау және жансыздандыру қағидалары

1. Жалпы ережелер

1. Осы Қызылорда облысында жануарларды аулау, уақытша ұстау және жансыздандыру қағидалары (бұдан әрі – Қағидалар) «Жануарларға жауапкершілікпен қарау туралы» Қазақстан Республикасы Заңына (бұдан әрі – Заң) және «Жануарларды аулаудың, уақытша ұстаудың және жансыздандырудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің 2022 жылғы 18 мамырдағы №162 бұйрығына сәйкес әзірленді және Қызылорда облысында жануарларды аулау, уақытша ұстау және жансыздандыру (иттер мен мысықтарды) тәртібі белгілейді.

2. Қағидаларда мынадай негізгі ұғымдар мен терминдер пайдаланылады:

1) аулау қызметі – жануарларды аулаумен, уақытша ұстаумен және жансыздандырумен айналысатын, астананың, республикалық маңызы бар қалалардың, аудандардың, облыстық маңызы бар қалалардың жергілікті атқарушы органдары құрған мемлекеттік заңды тұлғалар, сондай-ақ тарау дара кәсіпкерлер және мемлекеттік емес заңды тұлғалар;

2) жануарлар иесі – жануар меншік құқығымен немесе өзгедей заттық құқықпен тиесілі болатын жеке немесе заңды тұлға;

3) жануарға қатыгездікпен қарау – жануардың өліміне, мертітуіне немесе оның саулығына өзге де зиян келтінуі алып келген немесе алып келуі мүмкін қасақана іс-әрекет;

4) жануарларды уақытша ұстау пункті – табылған, ауланған қараусыз қалған және иесіз жануарларды, ұстаудан бас тартуына байланысты иелері немесе жауапты адамдар берген, сондай-ақ жеке немесе заңды тұлғалардан алып қойылған немесе тәркіленген үй жануарларын (компания жануарларды) уақытша ұстауға әдейі арналған және жабдықталған мүйізгі кешен;

5) жануарды өзгерткізудің (бұдан әрі – өзгерткізудің) – жануардың ауырсынуына және физикалық қиналуын болдырбай оны дорі-дармекпен жансыздандыру;

6) иесіз жануарлар – иесі жоқ немесе үй жануарлары есебіне алынбаған иттер мен мысықтар;

7) үй жануарларын есепке алу бұйымдары (құралдары) – үй жануарларын есепке алу үшін пайдаланылатын болжестер, чиптер және басқа да бұйымдар (құралдар);

8) үй жануарларын есепке алу жөніндегі деректер базасы (бұдан әрі – деректер базасы) – үй жануарларын, жеке нөмірі туралы, диагностикалық зерттеулер нәтижелерін қоса алғанда, оны ветеринариялық өңдеу туралы, үй жануарлары ұсталатын немесе тасымалданатын жинақталмайтын мүлік объектілері мен көлік құралдары, жеке тұлғанын әрекет қабілеттілігі туралы ақпарат, жергілікті атқарушы органдар ұйымдастырған үй жануарларын іздестіру тарихы туралы деректерді тіркелуді біріктіріп, көп деңгейлі жүйесін қолдайтын электрондық деректер базасы;

9) үй жануарларын есепке алу – үй жануарына жеке нөмір берілген, тұрғылықты жері көрсетілген оның иесі және жүргізілген ветеринариялық іс-шаралар туралы мәліметтерді міндетті тіркеу;

10) шұғыл ден қою шаралары – адамның, жануарлардың қауіпсіздігін, қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету және (немесе) адамның өміріне немесе денсаулығына, жануарлардың тіршілігіне немесе саулығына және жеке және (немесе) заңды тұлғалардың мүлкіне қатер төнуін болдырмау мақсатында жануарлардың агрессия көрсетуін дереу тоқтатуға және (немесе) оның салдарын барынша азайтуға бағытталған іс-шаралар жиынтығы, оның ішінде әрекеттер.

2. Жануарларды аулау

3. Қараусыз қалған және қанығас жануарларды аулауды, тасымалдауды, уақытша ұстауды және жансыздандыруды аулау қызметі жүзеге асырады.

4. Жануарларды аулау жұмыстары аулау қызметінің басшысымен бекітілген кестесіне сәйкес жүргізіледі.

5. Кесте жануарлардың шоғырлану орындарын бақылауды қамтамасыз ету мақсатында олардың жиналу орындарының мониторингін нәтижелері бойынша және азаматтардың өтініштері бойынша жасалады.

6. Аулау жануарға жарақат салуды және мертігуді, азаматтардың денсаулығына, олардың мүлкіне, заңды тұлғалардың мүлкіне қатер төнуін ортаға зиян келтіруді болдырмайтын іргелікті тәсілдермен жүзеге асырылады. Адамның және (немесе) жануардың өміріне немесе денсаулығына нақты қатер төнген жағдайларды қоспағанда, балалардың қатысуымен жануарларды аулауға жол берілмейді.

7. Аулау жануарларға зиян келтірмейтін құралдармен оқшаулау сүрлемдерін, торларды, гельдік оқшаулағыш бар ілмектерді, ұстап алу кезінде бекітуге арналған Y-тәрізді бекіткіштерді (рогатин), Қазақстан Республикасының заңнамасымен тыйым салынбаған жануарларды қимылсыздандыруға арналған препараттарды қолдана отырып жүзеге асырылады.

8. Аулауға иесінің және (немесе) жауапты тұлғаның сүйемелденісіз қоғамдық орындарда, оның ішінде көшелерде, аула аумақтарында, сабақтарда, скверлерде, иесіз қалған ғимараттарда, елді мекендердің шетінде, саяжай алқаптарында және өзге де орындарда жүрген қараусыз қалған жануарлар, сондай-ақ иесіз жануарлар жатады.

9. Адамға, жануарларға шабуыл жасаған немесе адамның өмірі мен денсаулығына қатер төндіретін қараусыз қалған және қанығас иттерді, жануарларды, оның ішінде кемінде үш дарактан тұратын

топтасқан иттерді мекендеу ортасынан аулау кезінде Қазақстан Республикасының заңнамасымен тыйым салынбаған жануарларды қимылсыздандыруға арналған препараттарды қолдануға жол берілмейді. Аулау қызметі еркін нысанда ақт жасайды, оған кемінде екі куә қол қояды және оны аулау қызметі ақпараттық жүйеде тіркейді. Құрал болмаған жағдайда аулауды тіркеудің техникалық құралдарын қолдануға (бейнестірілім) жол беріледі.

10. Қараусыз қалған және қанығас иттер мен мысықтарды аулау жөніндегі қызметті жүзеге асыру кезінде аулау қызметі мамандарын өзімен бірге осы Қағидаларға қосымшаға сәйкес белгіленген үлгідегі аулау қызметі қызметкерінің куәлігі (бұдан әрі – куәлік) болды және олар азаматтардың талап етуі бойынша көрсетіледі.

11. Аулау қызметі өз қызметкерін осы Қағидаларға қосымшаға сәйкес белгіленген үлгідегі куәліктен қамтамасыз етеді.

12. Ауланған жануарларды тасымалдау Заңның 12-бабына және Жануарларды тасымалдау қағидаларына сәйкес жүзеге асырылады.

12-1. Шұғыл ден қою шараларын астананың, республикалық маңызы бар қалалардың, аудандардың, облыстық маңызы бар қалалардың жергілікті атқарушы органдары жануарларды аулау, уақытша ұстау және жансыздандыру қағидаларына сәйкес ұйымдастырады.

3. Жануарларды уақытша ұстау пунктінде ұстау

13. Ауланған жануарлар уақытша ұстау пунктінде орналастырылады немесе жануарларға арналған баспанға беріледі және деректер базасында тіркелуге жатады.

13-1. Ауланған жануар уақытша ұстау пунктінде немесе жануарларға арналған панаяхқа жеткізілген кезде үй жануарларын есепке алу бұйымдарының (құралдары) болуы, сондай-ақ үй жануарларын есепке алу дерекорында жануардың иесі және (немесе) жауапты адам туралы мәліметтерді болуы тексеріледі.

14. Уақытша ұстау пунктінде жануарларды ұстау, азықтандыру, қарау, жансыздандыру, қажетті құрал-саймандармен жарактандыру жөніндегі іс-шаралар қамтамасыз етіледі.

15. Уақытша ұстау пунктінде клиникалық тексеру және деректер базасында тіркеу жүргізіледі.

16.

Сыр бойы

№144-145 (21219-21220) 26 қыркүйек, сенбі 2026 жыл

НАЗАР

5

ЖОБА

«Қызылорда облысының елді мекендерінде үй жануарларын ұстау және серуендету қағидаларын бекіту туралы» Қызылорда облыстық мәслихатының 2022 жылғы 12 қазандағы №144 шешіміне өзгеріс енгізу туралы

Қызылорда облыстық мәслихаты **ШЕШІМ ҚАБЫЛДАДЫ:**

1. « Қызылорда облысының елді мекендерінде үй жануарларын ұстау және серуендету қағидаларын бекіту туралы» Қызылорда облыстық мәслихатының 2022 жылғы 12 қазандағы №144 шешіміне келесі өзгерістер енгізілсін:

көрсетілген шешімнің тақырыбы жаңа редакцияда жазылсын:

«Қызылорда облысында үй жануарларын ұстау және серуендету қағидаларын бекіту туралы»

көрсетілген шешімнің 1-тармағы жаңа редакцияда жазылсын:

«1. Қоса берілген Қызылорда облысында үй жануарларын ұстау және серуендету қағидалары бекітілсін.»

көрсетілген шешіммен бекітілген Қызылорда облысының елді мекендерінде үй жануарларын ұстау және серуендету қағидаларында:

тақырыбы мынадай редакцияда жазылсын:

«Қызылорда облысында үй жануарларын ұстау және серуендету қағидалары»

11-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

«11. Үй жануарын одан әрі ұстау мүмкін болмаған

жағдайда үй жануарының иесі және (немесе) жауапты адам үй жануарын одан әрі орналастыруға, оның ішінде оны жануарларға арналған панажайға, жануарларды уақытша ұстау пунктіне не оны ұстау үшін қажетті жағдайлар жасауға қабылетті және немесе заңды тұлғаларға беру арқылы шаралар қабылдайын.

Үй жануарын жануарларды уақытша ұстау пунктіне берген кезде үй жануарының иесі немесе жауапты адам жануардың заңды тағдыры айқындалғанға дейін оны күтіп-бағуды қамтамасыз етеді.»;

«11-1. Жануардан бас тарту басқа тұлға оған меншік құқығын алғанға, үй жануары жануарларға арналған панажайға берілгенге не оны жануарларды уақытша ұстау пунктіне берген кезде жануарын заңды тағдыры айқындалғанға дейін үй жануарының иесінің немесе жауапты адамның үй жануарына қатысты міндеттерінің тоқтатылуына алып келмейді.»

2. Осы шешім оның алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Лауазымы

ТАӘ

ЖОБА

Қызылорда облысы бойынша басым дақылдар, оның ішінде көпжылдық екпелер өндірісін дамытуды субсидиялауға 2026 жылға арналған басым дақылдардың тізбесін және субсидиялар нормаларын бекіту туралы

«Агроөнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 7-бабына және «Сүмдік шаруашылығы өнімінің шығымдылығы мен сапасын арттыруды субсидиялау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2020 жылғы 30 наурыздағы № 107 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізлімінде № 20209 болып тіркелген) сәйкес Қызылорда облысының әкімдігі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

1. Осы қаулының қосымшасына сәйкес Қызылорда облысы бойынша басым дақылдар, оның ішінде көпжылдық екпелер өндірісін дамытуды субсидиялауға 2026 жылға арналған басым дақылдардың тізбесі және субсидиялар нормалары бекітілсін.

2. Осы қаулының орындалуын бақылау Қызылорда облысы әкімінің жетекшілік ететін орынбасарына жүктелсін.

3. Осы қаулы оның алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қызылорда облысының әкімі

М.Ерғембаев

Қызылорда облысы әкімдігінің
2026 жылғы « __» ____ № ____ қаулысына қосымша

Қызылорда облысы бойынша басым дақылдар, оның ішінде көпжылдық екпелер өндірісін дамытуды субсидиялауға 2026 жылға арналған басым дақылдардың тізбесі және субсидиялар нормалары

№	Басым дақылдардың тізбесі	Өлшем бірлігі	1 тоннаға (гектар) субсидиялар нормалары, теңге
1.	Дәндік жүгері	тонна	23 231,4
Жабық топырақта өсірілетін көкөніс дақылдары: (бір дақыл айналымына)			
2.	Жылытылатын өнеркәсіптік жылыжай кешендері	гектар	4 625 071,4
3.	Фермерлік жылыжайлар	гектар	2 116 100,0

ЖОБА

Қызылорда облысы бойынша жер үсті су объектілерінің су ресурстарын пайдаланғаны үшін 2027 жылға арналған төлемақы мөлшерлемелерін бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Салық кодексінің 628-бабына, Қазақстан Республикасы Су кодексінің 26-бабы 1-тармақшасына, Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы Заңының 6-бабының 5-тармағына және «Жер үсті су объектілерінің су ресурстарын пайдаланғаны үшін төлемақы мөлшерлемелерін есептеу әдістемесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Су ресурстары және ирригация министрінің 2025 жылғы 30 қыркүйектегі № 250-НҚ бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізлімінде № 36974 болып тіркелген) сәйкес Қызылорда облыстық мәслихаты **ШЕШІМ ҚАБЫЛДАДЫ:**

1. Осы шешімнің қосымшасына сәйкес Қызылорда облысы бойынша жер үсті су объектілерінің су ресурстарын пайдаланғаны үшін 2027 жылға арналған төлемақы мөлшерлемелері бекітілсін.

2. Осы шешім 2027 жылдың 1 қаңтарынан бастап қолданысқа енгізіледі.

Лауазымы

Аты-жөні

2027 жылғы « __» ____ № ____ шешімімен бекітілген қосымша

Қызылорда облысы бойынша жер үсті су объектілерінің су ресурстарын пайдаланғаны үшін 2027 жылға арналған төлемақы мөлшерлемелері

Р/с №	Арнайы су пайдалану түрлері	Өлшем бірлігі	Төлемақы мөлшерлемелері, теңге
1	Тұрғын үй пайдалану және коммуналдық қызметтер	1000 текше метр	488,85
2	Жылу энергетикасын қоса алғанда, өнеркәсіп	1000 текше метр	1389,58
3	Ауыл шаруашылығы	1000 текше метр	9,62
4	Су көздерінен алуды жүзеге асыратын тоған шаруашылықтары	1000 текше метр	384,93
5	Гидроэнергетика	1000 квт.сағат	142,42
6	Су көлігі	1000 тонна шақырым	53,89

Қазақстанда энергетикалық сусындарға жаңа акциз түрі қосылды

2026 жылдың 1 қаңтарынан бастап Қазақстанда жаңа Салық кодексі аясында сергітетін және энергетикалық сусындар ресми түрде акциз-делетін тауарлар тізбесіне қосылды. Мемлекет бұл қадамға жастардың денсаулығын сақтау және зиянды сусындарды шамадан тыс тұтынуды шектеу үшін барып отыр.

Жаңа ережелер бизнес пен нарыққа бірден ауыр салмақ түсірмеу үшін кезең-кезеңімен іске асырылады. Энергетикалық сусындардың әр литріне салынатын акциз мөлшері жыл сайын өсіп отырады. Мөлшерлемелердің бекітілген кестесі мынадай:

• 2026 жылғы 1 қаңтардан бастап – 1 литр үшін 100 теңге;

• 2027 жылдан бастап – 1 литр үшін 140 теңге;

• 2028 жылдан бастап – 1 литр үшін 180 теңге;

• 2029 жылдан бастап – 1 литр үшін 200 теңге;

• 2030 жылдан бастап – 1 литр үшін 240 теңге.

Бұл салықты кімдер төлейді?

Жаңа акцизді қарапайым сатып алушылардүккен кассасында бөлек төлемейді. Салық тікелей өндіріс пен импорт кезеңінде есептеледі. Оны төлеуге міндетті тұлғалар:

1. Қазақстан аумағында энергетикалық сусындарды өндіруші кәсіпорындар;

2. Бұл өнімдерді шетелден ел ішіне тасымалдайтын импорттаушылар.

Қызылорда облысы бойынша Мемлекеттік кірістер департаменті

Жылжымайтын мүлікті сатқанда не өзгерді?

2026 жылғы 1 қаңтардан бастап пәтер, үй, саяжай, гараж, автотұрақорны, қойма немесе жер учаскесін сатқан кезде мүлік кірісі нысан меншік иесінің иелігінде екі жылдан аз уақыт болған жағдайда туындайды.

Бұл ереже жаңа Салық кодексі күшіне енгеннен кейін сатып алынған жылжымайтын мүлікке қатысты.

Ал 2026 жылғы дейін сатып алынған нысандар үшін бұрынғы ең төменгі иелену мерзімі – бір жыл сақталады.

Коммерциялық жылжымайтын

мүлікті сатқан кезде салық иелену мерзіміне қарамастан күн өсіміне салынады.

Бұл ретте салық сатудың бүкіл сомасына немесе сатып алу мен сату бағасының арасындағы айырмадан есептеледі.

Жеке табыс салығының мөлшерлемесі 8500 АЕК-ке дейінгі күн өсіміне 10 пайыз, ал одан асатын сомаға 15 пайыз болып белгіленген.

Қызылорда облысы бойынша Мемлекеттік кірістер департаменті

Қызылорда облысы бойынша Мемлекеттік кірістер департаментінің ұжымы, Департаменттің «Арал» кеден бекетінің басшысы **Исмаев Калас Қалабайұлының** өмірден озуына байланысты марқұмның отбасы мен туған-туыстарына қайғысына ортақтасып көңіл айтады.

Хабарландыру

1.Жобанытауаты: «Қызылорда облысы Жаңақорған ауданының ауылдық округтерінде мал қорымының құрылысы (биотермиялық шұңқыр)» объектісі бойынша экологиялық әсер ету рұқсатты алуға арналған материалдар (РЕШН, ӨЭБ, ҚББ, ҚОҚЖШПЖ)

2. Әсер ету аумағы: Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы:

1) Ақүйк ауылдық округі – 375096,2908 СЕ және 4855822,8588 ШБ; 2) Байкенже ауылдық округі – 331299,2436 СЕ және 4862315,8211 ШБ;

3) Жайылма ауылдық округі – 362682,3070 СЕ және 4878262,1000 ШБ;

4) Жаманбай батыр ауылдық округі – 465199,0232 СЕ және 4857803,2960 ШБ;

5) Келінтөбе ауылдық округі - 377454,5347 СЕ және 4815555,8355 ШБ;

6) Көктөбе ауылдық округі – 4011818,0089 СЕ және 4873061,2540 ШБ; 7) Қандоз ауылдық округі - 390947,0374 СЕ және 4791983,2668 ШБ; 8) Қожамберді ауылдық округі – 364500,0121 СЕ және 4840415,6678 ШБ;

9) Қожакент ауылдық округі – 340198,1730 СЕ және 4880520,7643 ШБ;

10) Косүйенкі ауылдық округі – 393176,8653 СЕ және 4853002,9657 ШБ;

11) Қыраш ауылдық округі – 376608,0129 СЕ және 4856448,7073 ШБ; 12) Өзгект ауылдық округі – 360055,2156 СЕ және 4843392,5562 ШБ; 13) Сүттіқұдық ауылдық округі – 346612,8516 СЕ және 4880555,9438 ШБ;

14) Талап ауылдық округі – 391129,7683 СШ и 4825734,6510 ВД; 15) Шалкия ауылдық округі – 372777,0370 СЕ және 4869048,0476 ШБ; 16) Манап ауылдық округі – 386928,0804 СЕ және 4834551,9181 ШБ; 17) Жаңақорған кенті – 362297,3613 СЕ және 4868056,7544 ШБ.

3. Қоғамдық тыңдаулар ашық жиналыс түрінде өтеді: Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданында:

1) Жайылма а/о, әкімдік ғимараты – 02.11.2026 ж. сағат 17:00; 2) Шалкия а/о, әкімдік ғимараты – 03.11.2026 ж. сағат 17:15; 3) Ақүйк а/о, әкімдік ғимараты – 03.11.2026 ж. сағат 12:00; 4) Қыраш а/о, әкімдік ғимараты – 03.11.2026 ж. сағат 11:00; 5) Косүйенкі а/о, әкімдік ғимараты – 03.11.2026 ж. сағат 10:00; 6) Жаманбай батыр а/о, әкімдік ғимараты – 03.11.2026 ж. сағат 09:00; 7) Көктөбе а/о, әкімдік ғимараты – 29.10.2026 ж. сағат 15:00; 8) Қандоз а/о, әкімдік ғимараты – 29.10.2026 ж. сағат 16:00; 9) Келінтөбе а/о, әкімдік ғимараты – 29.10.2026 ж. сағат 17:00; 10) Талап а/о, әкімдік ғимараты – 30.10.2026 ж. сағат 09:00; 11) Манап а/о, әкімдік ғимараты – 30.10.2026 ж. сағат 12:00; 12) Қожакент а/о, әкімдік ғимараты – 30.10.2026 ж. 16:20; 13) Өзгект а/о, әкімдік ғимараты– 30.10.2026 ж. сағат 17:15; 14) Жаңақорған кенті, әкімдік ғимараты – 02.11.2026 ж. сағат 09:00; 15) Байкенже а/о, әкімдік ғимараты – 02.11.2026 ж. сағат 12:00; 16) Сүттіқұдық а/о, әкімдік ғимараты – 02.11.2026 ж. сағат 16:00; 17) Қожамберді а/о, әкімдік ғимараты – 02.11.2026 ж. сағат 15:00; 4. Онлайн байланыс сілтемесі: Zoom конференциясына кіру https://us04web.zoom.us/j/77342294005?pwd=ucXBzYnNm8Fv2l1Dl3j9gkpbPX6lftau.1

Конференция идентификаторы: 773 4229 4005; Кіру коды: 0YvQA85

5. Спектрланған қызметтің бастамашысы: «Қызылорда облысы ветеринария басқармасының» «Жаңақорған аудандық ветеринариялық станциясы» ШПЖ ҚМК, БСН 981040001439, индекс 120300, Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы, Жаңақорған кенті, Қ.Сейітменбетов көшесі, №69, e-mail: marat19642015@mail.ru.

6. Әзірлеуші: «ҚазГосПроект» ЖШС. Қызылорда облысы, Жалағаш ауданы, Жалағаш кенті, Адай көшесі, 35/5. БСН: 060 240 031 582, тел.: 8-708-515-7994, e-mail: ssalta95@bk.ru.

7. Жоба материалдары веб-сайтта орналастырылған: НБДСОСИПР https://ndbecology.gov.kz және https://www.gov.kz/memleket/entities/kyzylorda-tabigat/?lang=ru

8. Жоба материалдары бойынша қосымша ақпаратты мына мекен-жай бойынша алуға болады: тел.: 8-708-515-7994, e-mail: ssalta95@bk.ru. 9. Ескертулер мен ұсыныстар осы жерде қабылданады: ҚО мен ТР ЖКТ ҮДБ https://ndbecology.gov.kz/, «Қызылорда облысының Табиғи ресурстарды басқару және табиғат пайдалануды реттеу» ММ: prd@vmail.kz, a.koshanova@gmail.kz, prd@korda.gov.kz, тел.: 8 (7242) 60-53-69.

10. Ашық жиналыс арқылы қоғамдық тыңдау өткізу туралы хабарландырудың фото суреті https://ndbecology.gov.kz/ веб-сайтта орналастырылған.

Мемлекеттік қызмет көрсету – халық игілігі

Мемлекеттік қызмет көрсету – мемлекет пен азамат арасындағы байланысты нығайтатын маңызды тетік. Оның негізгі мақсаты – халықтың қажеттіліктерін сапалы, қоғамтұл және уақыттылы қанағаттандыру. Қазіргі таңда мемлекеттік қызметтердің ба-сым бөлігі электрондық форматта көрсетіліп, азаматтардың уақытын үнемдеуге және ашықтықты қамтамасыз етуге мүмкіндік беріп отыр.

Қазақстан Республикасы Ветери-нариялық бақылау комитетінің Қы-зылорда облыстық аумақтық инспек-циясы тарапынан «Жануарлар өсіруді, жануарларды, жануарлардан алынатын өнім мен шикізатты дайындауды (союды), сақтауды, қайта өңдеуді жә-не өткізуді жүзеге асыратын өндіріс объектілеріне, сондай-ақ ветери-нариялық препараттарды, жемшоп пен жемшоп қоспаларын өндіру, сақтау және өткізу жөніндегі ұйымдарға есептік нөмірлер беру қағидаларын бекіту туралы» №7-1/37 бұйрығына сәйкес жүргізіледі. 2026 жылы бүгінгі күнге дейін барлығы 68 мемлекеттік қызмет көрсетілген. Мемлекеттік қыз-мет алушылар тарапынан арыз-шағым түспеген, барлық мемлекеттік қызмет-тер өз мерзімінде көрсетілген.

Мемлекеттік қызмет алу бары-сында сұрақтар туындаған жағдайда Қызылорда қаласы, М.Шоқай көшесі, №150Е мекен-жайына немесе 8 (7242) 20-15-86 телефонына хабарласуға бо-лады.

Айгерім УТЕГЕНОВА,
Қазақстан Республикасы
Ауыл шаруашылығы министрілігі
Ветеринариялық бақылау және
қадағалау комитетінің Қызылорда
облыстық аумақтық инспекциясы

Объявление

1. Наименование проекта: Материалы для получения экологи-ческого разрешения на воздействие (РООС, НДВ, ПУО, ППМ, ПЭК) к объекту «Строительство (биотермической ямы) скотомогильника в сельских округах Жаңақорғанского района Кызылординской области».

2. Территория воздействия: Кызылординская область, Жаңақор-ганский район:

1) Сельский округ Ақуийк – 375096,2908 СШ и 4855822,8588 ВД; 2) Сельский округ Байкенже– 331299,2436 СШ и 4862315,8211 ВД;

3) Сельский округ Жайылма– 362682,3070 СШ и 4878262,1000 ВД; 4) Сельский округ Жаманбай батыр– 465199,0232 СШ и 4857803,2960 ВД;

5) Сельский округ Келинтөбе– 377454,5347 СШ и 4815555,8355 ВД;

6) Сельский округ Коктобе – 401818,0089 СШ и 4873061,2540 ВД; 7) Сельский округ Кандоз – 390947,0374 СШ и 4791983,2668 ВД; 8) Сельский округ Қожамберді– 364500,0121 СШ и 4840415,6678 ВД;

9) Сельский округ Қожакент – 340198,1730 сш и 4880520,7643 вд; 10) Сельский округ Косүйенки – 393176,8653 сш и 4853002,9657 вд;

11) Сельский округ Қыраш – 376608,0129 сш и 4856448,7073 вд; 12) Сельский округ Өзгект – 360055,2156 сш и 4843392,5562 вд; 13) Сельский округ Суттықудық– 346612,8516 сш и 4880555,9438 вд;

14) Сельский округТалап – 391129,7683 СШ и 4825734,6510 ВД; 15) Сельский округ Шалкия – 372777,0370 СШ и 4869048,0476 ВД; 16) Сельский округ Манап– 386928,0804 сш и 4834551,9181 вд; 17) Поселок Жаңақорған – 362297,3613 сш и 4868056,7544 вд.

3. Общественные слушания пройдут в форме открытых собраний: в Кызылординской области, Жаңақорғанском районе:

1) с/о Жайылма, здание акимата – 02.11.2026г. в 17:00 ч.; 2) с/о Шалкия, здание акимата – 03.11.2026г. в 17:15 ч.; 3) с/о Ақуийк, здание акимата – 03.11.2026г. в 12:00 ч.; 4) с/о Қыраш, здание акимата – 03.11.2026г. в 11:00 ч.; 5) с/о Косүйенки, здание акимата – 03.11.2026г. в 10:00 ч.; 6) с/о Жаманбай батыр, здание акимата – 03.11.2026г. в 09:00 ч.; 7) с/о Коктобе, здание акимата – 29.10.2026г. в 15:00 ч.; 8) с/о Кандоз, здание акимата – 29.10.2026г. в 16:00 ч.; 9) с/о Келинтөбе, здание акимата – 29.10.2026г. в 17:00 ч.; 10) с/о Талап, здание акимата – 30.10.2026г. в 09:00 ч.; 11) с/о Манап, здание акимата – 30.10.2026г. в 12:00 ч.; 12) с/о Қожакент, здание акимата – 30.10.2026г. в 16:20 ч.; 13) с/о Өзгект, здание акимата – 30.10.2026г. в 17:15 ч.; 14) пос. Жаңақорған, здание акимата – 02.11.2026г. в 09:00 ч.; 15) с/о Байкенже, здание акимата – 02.11.2026г. в 12:00 ч.; 16) с/о Суттықудық, здание акимата – 02.11.2026г. в 15:00 ч.; 17) с/о Қожамберді, здание акимата – 02.11.2026г. в 16:00 ч.

4. Ссылка на онлайн подключение: Войти Zoom конференция https://us04web.zoom.us/j/77342294005?pwd=ucXBzYnNm8Fv2l1Dl3j9gkpbPX6lftau.1

Идентификатор конференции: 773 4229 4005; Код доступа: 0YvQA8

5. Инициатор намечаемой деятельности: ГКП на ПХВ «Жаңа-корганская районная ветеринарная станция» управления ветеринарии Кызылординской области», БИН 981040001439,индекс 120300, Кы-зылординская область, Жаңақорғанский район, п. Жаңақорған, ул. К.Сейітменбетов, №69, e-mail: marat19642015@gmail.ru.

6. Разработчик: ТОО «ҚазГосПроект», Кызылординская область, Жалағашский район, п. Жалағаш, ул.Абай, 35/5. БИН: 060 240 031 582,тел.:8-708-515-7994,e-mail: ssalta95@bk.ru.

7. Материалы проекта размещены на ИС: НБДСОСИПР https://ndbecology.gov.kz/ и https://www.gov.kz/memleket/entities/kyzylorda-tabigat

/// АЙТЫС

ЖЕТІСУ мен СЫРДЫҢ ЖҮЙРІКТЕРІ СЫҢҒА ТҮСТІ

Ел Тәуелсіздігінің 35 жылдығына арналған «Тұғыры биік Тәуелсіздік» атты Қызылорда және Жетісу облыстары арасында республикалық дәстүрлі командалық айтыс өтті. Өнер бәйгесінде айтыстың түре, сүре, қыз бен жігіт, қайым түрлерімен қатар, өн, күй додасы да тартысты өтті.

Сөзсайысының ашылуында облыс әкімі Мұрат Ерғешбаев екі аймақтың намысын тудеткен жыр додасының жүйріктеріне сәттілік тіледі.

— Алашқа ана болған Сыр өңірі — сөз киесі қонған, жыр-дан маржан төгілген қасиетті өлке. Осы дәстүрді бүгінгі буын лайықты жалғастырып келеді. Мұның айқын дәлелі — Мұхтар Ниязовтың үш мәрте «Алтын домбыра» иегері атануы. Мейірбек Сұлтанхан да «Алтын домбыраны» иемденіп, Сыр елінің айтыстағы дәстүр жалғастығын тағы бір мәрте танытты. Бұл сабақтастық жас талант Бексұлтан Орынбасаровтың «Күміс домбыра» иегері атануымен де айықталды.

Халқымыз қашаннан өнерді бағалаған, кие тұтқан. Оның ішінде айтыс өнерінің біз үшін орны ерекше. Ел тәуелсіздігін алғаннан бері қаншама ақындарымыз түлпеп ұшып, айтыс өнерін дамытуға үлкен үлес қосуда. Өйткені, айтыс — мәңгілік киелі мұрамыз, — деді аймақ басшысы.

Сөз додасына түскелі тұрған командаларды әйгілі Айтақын Бұлғаков, Бекүзак Төңірген сынды жыр жүйріктерінің жалғасы Нұрлы Мұхамиди мен Қазыбек Шыңберген секілді жасөспірім өнерпаздар жыр шумақтарымен таныстырды.

Алдімен сүре айтыста Данияр Болатқан мен Бексұлтан Орынбасаров, жыршылар сайысында Есхат Нұрәли мен Марат Сүгірбай, түре айтыста Дидар Әмірәли мен Мейірбек Сұлтанхан, күй тартыста Самат Жексенбаев пен Әділбек Тәшімов, қыз бен жігіт айтысында Әдемі Сыбанқұл мен Ержан Әміров, дәстүрлі ән орындауда Бейбіт Мұсаев пен Зульфия Баймурзаева, қайым айтыста Қазыбек Жәнісхан мен Мұхтар Ниязов, ал термеде Арафат Ысқаков пен Руслан Ахметов өнерлерін ортаға салып, көрермен қауымға керемет көңіл-күй сыйлады.

Айталық, түре айтыста төкпелете жырлаған Мейірбек Сұлтанханның:

Айтыста Нартай, Манап алыбы бар,
Күй десе Әлшекейдің сарыны бар.
Ән десе Ешанияз сал, жыр-термеде
Базар мен Тұрмағамбет тәлімі бар.
Ассалаумағалейкүм,
Сырдың елі,
Даңқы шыққан қаншама дарыны бар.

Тұғыры таудан биік тарихы мен,

Халқының ханнан биік қадірі бар, — деген сөзі кешегі сұлейлер мұрасының сынығындай, ауыздан-ауызға көшетін уәлі сөздің бірі десек болады. Сол сияқты, тағы бір сөз кезегінде Сыр өңірін «Қызылдың қылышына мойнын тосып, қазаққа қазақ атын қайтарған жер!» деген сипаттамасы да сөздің түйіні болғандай.

Ержан Әміров пен Әдемі Сыбанқұл қыз бен жігіт айтысында Ержан ақын мұғалімдігін алға тартып, шәкіртіне сабақ бергендей сарында жыр толғады. Сондай-ақ мектептің жоғары сыныбында оқитын жас қызбен айтысуға өзінің түр-тұлғасы лайық еместігін әзіл-қалжыңмен жеткізген жігітке:

«Біздің түр, түр емес» деп кыз көрерлік,
Налисыз күтіп едік сізден ерлік.
Жырыңыз сұлу болса, болды емес пе,
Түріңіз етпейді ғой, сізге кемдік.
Түріңізге қарамай айтысуға,
Шамамызға қарамай біз де келдік, —

деген Әдеминің сөзі тапқыр жауап болды.

Жетісулық Қазыбек Жеңісхан айтыстың ақтаңгері Мұхтар Ниязовқа жүрексіңбей қарсылас болып, қайым айтыстың тамаша үлгісін көрсетті.

Өнерпаздарды қазылар алқасының төрағасы, ақын, Қазақстанның Халық жазушысы Жүрсін Ерман, қазылар алқасының мүшелері, айтыскер ақындар, Мәдениет қайраткері Серік Құсанбаев, Мемлекеттік «Дарын» сыйлығының лауреаты Бекарыс Шойбеков, дәстүрлі әнші, Қазақстанның Халық артисі Айгүл Қосанова, жыршы-термеші, өнертанушы, Мәдениет саласының үздігі Елдос Еміл және күйші, профессор, Мәдениет қайраткері Мұрат Әбуғазы бағалалды. Ал сөз сайысын айтыскер ақын, ҚР Мәдениет саласының үздігі, «Серпер» сыйлығының иегері Нұрмат Мансұр жүргізді.

Өнер додасының қорытындысы бойынша жоғары дайындық пен шеберлік таныған Қызылорда облысының командасы жеңіске жетті. Жеңімпаз командаға арнайы кубок пен қаржылай сертификат табысталды.

Ғазиза ӘБІЛДА,
«Сыр бойы»

ТАРИХ, ТАБИҒАТ ЖӘНЕ ҒАРЫШ ТОҒЫСҚАН ӨЛКЕ

Дүниежүзілік туризм күні қарсаңында Қызылорда облысының бұл бағыттағы көрсеткіштеріне көз салсақ, Сыр еліне саяхаттаушылар қатары жыл санап көбейіп келе жатқанын байқауға болады. Өткен жылдың қорытындысында облысқа 212,3 мың турист келген. Оның 199,8 мыңы — ішкі, 12,5 мыңы шетелдік туристер. Былтыр салаға 54,4 млрд теңге инвестиция тартылған. Биылғы алғашқы жартыжылдықта оң динамика сақталды. Облыстық туризм басқармасының мәліметінше, биылғы екінші тоқсанның қорытындысында туристердің жалпы саны 120,4 мың адамға жетіп, өткен жылдың сәйкес кезеңінен 15,8 пайызға артты. Соның 113,7 мыңы — ел ішінен келген саяхатшылар, 6,7 мыңы — шетелдік қонақтар.

Бұл көрсеткіштер Сыр өңірінде туризмнің біртіндеп экономиканың жаңа бағытының біріне айналып келе жатқанын аңғартады. Туристер көбейген сайын қонақ қабылдайтын инфрақұрылым да кеңейіп келеді. Қазір облыста жалпы сыйымдылығы 5108 болатын 153 орналастыру орны жұмыс істейді.

ҒАРЫШҚА БАСТАҒАН МЕКЕН

Қызылорда туризмінің өзгерлерден басты ерекшелігінің бірі — «Байқоңыр». Жер шарында ғарыш тарихын дәл осы мекендегідей сезінуге болатын орын көп емес. Адамзаттың ғарыш дәуірі басталған айлақ, зымырандар ұшқан алаңдар мен ғарышты игеру тарихына қатысты нысандар шетелдік саяхатшының да, отандық туристің де ерекше қызығушылығын тудырады. Сондықтан «Байқоңыр» ғарыш айлағы Қазақстанның туристендіру картасына республикалық деңгейдегі нысан ретінде енгізілген.

Байқоңырдың туристік әлеуеті тек ғарыш айлағымен шектелмейді. Бұл бағытты Қорқыт ата кешенімен, Жанкентпен және Сыр бойындағы тарихи орындармен байланыстыратын тұтас туристік желі қалыптастыруға мүмкіндік бар. Жақында шетелдік танымал тревел-блоггерлердің Қызылордаға келіп, Президент саябағын, Қорқыт ата мемориалдық кешенін аралап, «Байқоңыр» ғарыш айлағында түсірілім жасауы да аймақтың халықаралық аудиторияға таныстырылатынын көрсетеді.

ҚОБЫЗ САРЫНЫ ЕСКЕН ҚАСИЕТТІ ЖЕР

Сыр бойының туристік брендіне айналған тағы бір орын — Қорқыт ата мемориалдық кешені. Ұлы ойшыл Қорқыттың есімі түркі дүниесіне ортақ. Сондықтан Қармақшы топырағындағы кешенге Қазақстанның әр өңірінен ғана емес, шетелден де саяхатшылар келеді. Мұнда турист сәулет ескерткішін тамашалап қана қоймайды, түркі дүниесінің дүниетанымымен, аңызмен, күй өнерімен бетпе-бет келеді.

Қорқыт ата кешенінің «Байқоңырға» барар жолда орналасуы да оның туристік маңызын арттырады. Бір сапарда турист ғарыш тарихы мен мыңжылдық түркі өркениетінің мұрасын қатар көре алады. Жылдың алғашқы үш айының өзінде Қорқыт ата кешеніне 3805 адам барған, оның 514-і шетелдік қонақтар болған.

СЫҒАНАҚ — ДАЛА ӨРКЕНИЕТІНІҢ ШЕЖІРЕСІ

Туристендіру картасындағы республикалық деңгейдегі тағы бір ірі нысан — Сығанақ қалашығы. Ортағасырлық қаланың орны — Сыр бойындағы өркениет тарихы қаншалықты терең екенін көрсететін археоло-

гиялық мұра. Бір кездері саяси және сауда орталығы болған шаһардың жұрты бүгін тарихқа қызыққан саяхатшыны бірнеше ғасыр кейінге жетелейді.

Сығанақпен бірге Жанкент қалашығы, Сауыскандық шатқалындағы петроглифтер де өңірдің тарихи туризм мүмкіндігін кеңейтеді. Сауыскандықтағы тасқа қашалған бейнелер осы даланы мыңдаған жыл бұрын мекендеген адамдардың бізге қалдырған хаты секілді. Осындай орындардың ерекшелігі — оларды жай тамашалап қана қоймай, ғылыми-танымдық туризммен ұштастыруға болатындығында.

АРАЛ: ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТҮЙТКІЛДЕН — ЖАҢА ТУРИСТІК ТАНЫМҒА

Сыр өңірінің туристік картасында Аралдың орны мүлде бөлек. Әлемдегі ірі теңіздің бірінің тартылуы адамзат тарихындағы ең ауыр экологиялық оқиғалардың біріне айналды. Бүгінде Аралды көруге келетін саяхатшы тек жоғалған теңіздің ізін іздейді. Ол табиғат пен адам арасындағы байланыстың қаншалықты нәзік екенін сезінеді.

Осы ерекшелік «Geopark Aral» жобасына жаңа мазмұн беріп отыр. Жоба Қазақстанның туристендіру картасына республикалық деңгейдегі нысандар қатарына енгізілген. Оның аясында Аралдың геологиялық, табиғи, тарихи және экологиялық мұрасын біртұтас ту-

ристік кеңістік ретінде таныстыруға мүмкіндік бар. Арал геопаркін ЮНЕСКО-ның жаһандық геопарктер желісіне енгізу бағытында да жұмыс жүргізіліп, халықаралық сарапшылар өңірде бағалау миссиясын өткізді.

Аралдағы туризм теңіздің құрғаған табанымен ғана шектелмейді. Қамыстыбас көлінің курорттық аймағы — жазғы демалыс үшін Сыр тұрғындары жні тандайтын орындардың бірі. Көл жағасындағы жағажай демалысын экологиялық, этнографиялық және танымдық бағыттармен байланыстыру Арал туризмінің мүмкіндігін одан әрі кеңейтеді.

КИЕЛІ МЕКЕНДЕР КАРТАСЫ

Сыр бойын қасиетті орындарсыз елестету мүмкін емес. Облыстың туристендіру картасына Ақтас мешіті, Хорасан ата, Оқшы ата және Марал ишан кесенелері енгізілген. Өрғайысының артында ел жадында сақталған тарих, аңыз бен рухани мұра жатыр.

Жаңақорғанның шипалы балшығы да өңірлік деңгейдегі туристік нысандар қатарында. Табиғи емдік ресурстарды санаторийлік-сауықтыру туризмімен ұштастыру бұл ауданның туристік әлеуетін арттыра түседі. Ал Ханқожа көлі табиғат аясындағы демалыс бағытын толықтырады.

Осылайша облыстың туристендіру картасына барлығы 13 нысан енген. Республикалық маңызы бар үш нысан — «Байқоңыр» ғарыш айлағы, Сығанақ

қалашығы және «Geopark Aral». Өңірлік деңгейде Ханқожа көлі, Қорқыт ата мемориалдық кешені, Қамыстыбас көлінің курорттық аймағы, Жаңақорған курорттары, Сауыскандық петроглифтері, Жанкент қалашығы, Ақтас мешіті, Хорасан ата, Оқшы ата және Марал ишан кесенелері бар.

БІР БАҒЫТТА БІРНЕШЕ ДӘУІР

Туризм дамуы үшін саяхатшы сол орындарға оңай жетіп, бір сапардың ішінде бірнеше нысанды көре алуы керек. Осы тұрғыдан Қызылорда облысында 11 туристік маршрут пен соқпақтың мемлекеттік тізілімінің бекітілуі маңызды. Бұл бағыттарға туристендіру картасындағы негізгі орындар енгізілген.

Мұның өзі Сыр өңірінде «бір нысан — бір сапар» қағидатынан кешенді саяхатқа көшуге мүмкіндік береді. Мәселен, Қызылордадан жолға шыққан турист Қорқыт ата кешенін көріп, әрі қарай «Байқоңырға» сапарлай алады. Басқа бағытта Сығанақ пен Жаңақорғанның тарихи және табиғи нысандарын байланыстыруға болады. Арал бағыты Қамыстыбас, теңіз тарихы мен геопарк нысандарын бір маршрутқа тоғыстырады.

Сырдың туристік артықшылығы да осында. Мұнда саяхатшыға бір ғана табиғат көрінісі немесе бір ғана тарихи ескерткіш ұсынылмайды. Ғарыш пен көне қала, қобыз бен петроглиф, киелі кесене мен шипалы су, көл мен тартылған теңіз бір облыстың аумағында қатар орналасқан.

ТУРИЗМ — ӨЛКЕНІ ТАНЫТУ ТІЛІ

Әлемдегі туризмнің табиғаты өзгеріп келеді. Қазіргі саяхатшы жай ғана жақсы қонақүй немесе әдемі көрініс іздемейді. Ол барған жерінің тарихын естігісі, жергілікті тағамнан дәм татқысы, сол өлкенің адамымен сөйлескісі, өзгеше әсер алып қайтқысы келеді. Осы өлшеммен қарағанда Сыр бойының әлі толық ашылмаған мүмкіндігі мол.

Өңірге келетін туристер санының артуы сұраныстың бар екенін көрсетеді. Өткен жылы Қазақстан бойынша келуші туристер ағынның жоғары өсімі байқалған өңірлер қатарында Қызылорда облысы да аталды.

Ендігі міндет — келген адамды көбейтумен ғана шектелмей, оның Сыр өңірінде өткізетін уақытын ұзартып, бір сапарда бірнеше ауданға баруына жағдай жасау. «Байқоңырға» келген мейман Қорқыт атаны көрсе, Қызылордаға келген саяхатшы Сығанаққа жол тартса, Аралға барған турист Қамыстыбас пен «Geopark Aral» бағыттарын араласа, туризмнің жергілікті экономикаға беретін нақты пайдасы да артады.

Сыр бойының мыңжылдық тарихын бір күнде танып біту мүмкін емес. Бұл өлкеде Ұлы Жібек жолының ізі де, оғыз-қыпшақ дәуірінің мұрасы да, Қорқыттың қобызы да, ғарышқа көтерілген зымыранның ізі де, адамзатқа сабақ болған Аралдың тағдыры да бар. Осыныша тарих пен табиғат бір арнаға тоғысқан мекеннің туристік әлеуеті де соған сай аукымды.

Дүниежүзілік туризм күні — тек сала мамандарының кәсіби мерекесі емес. Бұл — туған жердің қадірін біліп, оны өзгеше танытудың мәнін еске салатын күн. Сыр еліне келген саяхатшы өзімен бірге сурет пен кәдесый ғана емес, қобыздың қоңыр үнін, «Байқоңырдың» ғарышқа ұмтылған рухын, Сығанақтың көне тарихын, Аралдың адамзатқа берген сабағын алып қайтса, өңір туризмінің ең үлкен жетістігі де сол болмақ.

Бағлан АМАНЖОЛ,
«Сыр бойы»

Меншік иесі СЫР МЕДИЯ жауапкершілігі шектеулі серіктестігі БАС ДИРЕКТОР Марат АРАЛБАЕВ қабылдау бөлмесі тел/факс: 8/7242/ 70-00-36, 40-11-10 (1002) БАС РЕДАКТОР Қуат ШАРАБИДИНОВ қабылдау бөлмесі — тел: 8/7242/ 40-02-17, 40-11-10 (1007)	Бас редактордың орынбасары — 40-11-10 (1053) Жауапты хатшы — 70-00-81 (1037) Бөлімдер: руханият және ақпарат — 40-11-10 (1039, 1040) экономика — 40-11-10 (1038, 1033) әлеумет және саясат — 40-11-10 (1034) жарнама — 70-00-52, 40-11-10 (1058) есеп-қисап — 70-00-39, 70-00-38 компьютер орталығы және корректорлар — 40-11-10 (1036, 1035)	Қызылорда облыстық «Сыр бойы» газеті КР СТ ISO 9001-2016 (ISO 9001:2015) «Сапа менеджменті жүйелері» талаптарына сәйкес КЗ.4310318.07.03.01178 нөмірімен сертификатталған. Авторларға қаламақы тапсырыс бойынша төленеді, қолжазба өңделеді және қайтарылмайды. Жариялымдар газеттің түпкілікті көзқарасын білдірмейді. «АҚ» — ақылы қызмет. Жарнама мазмұнына жарнама беруші жауапты.	Газет аптаның сейсенбі, бейсенбі, сенбі (<i>сенбілік екі нөмір</i>) күндері шығады. Газет Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат және мұрағат комитетінде тіркелген. Тіркеу куәлігі №12993-Г, 27.08.2012 ж. Газет редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттеліп, «ASU» баспа үйі» ЖШС сенімгерлік басқаруындағы «Сыр медиа» ЖШС баспаханасында басылды. Тел.: 8/7242/ 40-06-68. Газеттің таралымы бойынша 8/7242/ 70-14-08 телефон нөміріне хабарласуға болады.
Редакция мекен-жайы: Қызылорда қаласы, Бейбарыс Сұлтан көшесі, 4 «А».	e-mail: syrboyi@yandex.kz / www.syrboyi.kz	Таралымы 19663	Тапсырыс №1663
Кезекші редактор Айнұр БАТТАЛОВА			